Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարուայ և 7 ամսվայը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԷՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ" Сергіевская ул., № 5.
Tiflis, Rédaction „Mschak"
Խմբագրատան տէլէֆօն № 2—53.

ՄՇԱԿ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւնները ընդունվում է ամէն լեզուով.
Յայտարարութիւնների համար վճարում են խորանարդ տողի 20 կոպէկ.
Տպարանի տէլէֆօն № 67.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

«ՄՇԱԿ» լրագրի գրաշարները խորին վշտով յայտնում են բարեկամներին, ծանօթներին և ընկերներին իրանց սիրելի ընկեր և «Մշակ» լրագրի նախկին ԳՐԱՇԱՐԻՑ

ՄԿՐՏԻՉ ՏԷՐ-ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆԻ

յանկարծակի մահը, որ տեղի ունեցաւ երեկ, դեկտեմբերի 16-ին. Յուղարկաւորութիւնը այսօր, երեքշաբթի, դեկտեմբերի 18-ին, առաւօտեան ժամը 10-ին, Միքայէլեան հիւանդանոցից Խոջիվանքի գերեզմանատունը.

Սօնա Թումիտեան քոյրերը և զաւակները յայտնում են իրանց խորին շնորհակալութիւնը բարեկամներին, պաշտօնակիցներին և ծանօթներին, որոնք յարգեցին իրանց թանկագին հօրը

ԱՒԵՏԻՔ ԱՐԱՍԽԱՆԵԱՆՑԻ

յիշատակը թէ անձամբ ներկայ լինելով և թէ ուշադիր վերաբերմունք ցոյց տալով:
955. 1—1

Շաբաթ, դեկտեմբերի 22-ին
ԱՐՏԻՍՏԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԴԱՀԼԻՃՈՒՄ
Ի ՆՊԱՍՏ ՀԱՅՈՒՀԵԱՑ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
տեղի կունենայ ԵՐԵԿՈՅԹ
„ԿԵԱՆՔԸ ԾՈՎԻ ՅԱՏԱԿՈՒՄ"
Դահլիճը կը ներկայացնէ ծովի յատակը՝ շուշան-ծաղիկներով, մարջաններով, քարայրով, բիւրեղեայ պալատով, որտեղ կերգեն մէկ գործողութիւն «Ռուսալկա» օպէրայից:
ՄԵԼՕՊԼԱՍՏԻԿԱ, ՄԵԼՕԴԵԿԼԱՄԱՑԻԱ ԵՒ ԲԱԼԵՏԱՅԻՆ ՊԱՐԵՐ
Դահլիճներում՝ բուֆէական էլեկտրական մանրալուսանկարչական գործիք, վիճակախաղ, պտի-ժվօ, սազանդար, երաժշտութիւն՝ զինւորական և լարային:
ՊԱՐԵՐ
Սկիզբն է երեկոյեան $9^1/_2$ ժամին:
Դահլիճը կը զարդարէ նկարիչ պ. Տիր
Բալետը կը ղեկավարէ դերասան Օլգինը:
Մուտքի տոմսն արժէ 2 ր. 50 կ.
Ուսանողներին . . 60 կ.
Ուսուցիչ-վարժուհիներին 1 ր. 10 կ.
Տոմսակները ծախվում են Եփ. Ծատուրեանի խանութում Դվօրց. փող., իսկ երեկոյթի օրը թատրոնի կասսայում:
(Ե. Շ.) տп. 949. 3—2

ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆ
Այսօր, երեքշաբթի, դեկտեմբերի 18-ին
ՀԱՅՈՑ ԴՐԱՄԱՏԻԿԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԽՈՒՄԲԸ կը ներկայացնէ
ՍԻՐՈՅ ԳԱՐՈՒՆ
Պիէս 3 գործ., հեղ. Ա. Ցակօբեանի
Մասնակցում են. տ. տ. Արմէնեան, Արուսեակ, Գուլազեան, Ցասմիկ, պ. պ. Արմէնեան, Բերոյեան, Լաքա, Ղազարեան, Մամիկոնեան և Մանուէլեան:
Սկիզբն է երեկոյեան ժամը 8-ին:
1—1 956. Ռեժիսեօր՝ Ա. ԱՐՄԷՆԵԱՆ

Концертный Залъ Артистическаго О-ва
Пятница 21 декабря въ $8^1/_2$ ч. вечера—первая лекція бывшаго товарища Предсѣдателя 1-ой Государственной Думы ПРОФЕССОРА СПБ. Психо-Неврологическаго Института—
Николая Андреевича ГРЕДЕСКУЛА
„Національный вопросъ" на Западѣ и въ Россіи.
Суббота 22 дакабря—ГРЕДЕСКУЛЪ ВЪ КУТАИСѢ (Городской Театръ).
Воскресенье, 23 дек. въ $8^1/_2$ ч. веч.—ПОСЛѢДНЯЯ ЛЕКЦІЯ ГРЕДЕСКУЛА въ Тифлисѣ
„Роль интеллигенціи въ общественной жизни".
Билеты прод. въ швейцарской клуба Артист. О-ва отъ 10 до 2-хъ и отъ 5 до 8 вечера.
тп. 952. 5—2

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՓՈԽԱԴԱՐՁ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ
Հիմնված 1913 թ. ՖԱԲՐԻԿԱՆՏՆԵՐԻ և ԳՈՐԾԱՐԱՆԱՏԷՐԵՐԻ կողմից:
ԲԱԺՆԵՎՃԱՐՆԵՐՈՎ ԱՄԲՈՂՋԱՊԷՍ ԼՐԱՑՎԱԾ ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 3.000,000 ՌՈՒԲ.
Ապահովագրական Միութիւնը Ռուսաստանում ամենուրեք կատարում է՝
1) ՀՐԱԿԻՑ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒՄՆ ֆաբրիկաների, գործարանների, կացարանների և այլ շինութիւնների, ապրանքների և շարժական կայքերի:
2) ՀԻՒԱՆԴԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒՄՆ դժբաղդ դէպքերից՝ ֆաբրիկաներում և գործարաններում աշխատող ծառայողների և բանւորների:
3) ԿԱՌՈՒՑՈՒՄՆ հակահրդեհային ամեն տեսակ շինութիւնների և յարմարութիւնների:
Ըստ առաջին պահանջման ուղարկվում են՝ կանոնադրութիւնը, պօլիսային պայմանները և ընդունված ապահովագրումների ցուցակը:
ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ ԳՏՆՎՈՒՄ Է
Մոսկվայում, Фуркасовскій пер. д. Кеппенъ.
ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔԸ
Բաթումի, Դաղստանի, Կարսի, Կուբանի և Տերեկի շրջանների, Գանձակի, Քութայիսի, Ստաւրօպօլի, Չէրնօմօրի, Թիֆլիսի և Բագուի նահանգների, Զաքաթալայի և Սուխումի շրջանների համար
ԳՏՆՎՈՒՄ Է
Թիֆլիսում, Сергіевская ул., № 1, д. Мирзоева. Кавказское Отдѣленіе Союза.
Ներկայացուցիչ՝ Ա. Ն. ՄԻԼԵԱՆ
(հ.կ.) տп. 957. 3—1

Ներսիսեան Հայոց Հոգեւոր Դպրոցի Հոգաբարձութիւնը սրանով յայտնում է, որ 1913 թւի յունվար ամսին դպրոցում նորեկ աշակերտների ընդունելութիւնը կը լինի I, III և V դասարաններում հարցաքննութեամբ: Խնդիրները ծննդեան և ծաղկի վկայականների հետ միասին պէտք է ներկայացնել դպրոցի վերատեսուչ պ. Ց. Խանզադեանին:
(Հ.Ե.) տп. 953. 3—1

Լոյս տեսաւ
Բժշ. Գ. ՄԵՀՐԱԲԵԱՆՑԻ
6-րդ տպագրված աշխատութիւնը
ՏՈՒԲԵՐԿՈՒԼԵՕԶ ԵՒ ՆՐԱ ԴԵՄ ԿՌՒԵԼՈՒ ՀԱՆՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ՄԻՋՈՑՆԵՐ:
Վաճառվում է Թիֆլիսի բոլոր գրավաճառների մօտ: Գինն է 30 կոպ.: Գրավաճառանոցներին 25% զեղչ: Դիմել հեղինակին՝ Բէբուտօվսկայա փողոց № 23.
(Օ.Մ.) տп. 908. 5—5

Բեռլինի համալսարանի
ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Գ. Գ. ՄԵՀՐԱԲԵԱՆՑ
Ներքին հիւանդութիւններ՝ առանձնապէս կրծքի, ԹՈՔԱԽՏԻ և սրտի: Բժշկութիւն նաև տուբերկուլինով, ՌԵՆՏԳԵՆ պլէկտրաներով և էլեկտրականութեամբ:
Ընդունելութիւնը ամեն օր, ՆՈՐ ԲՆԱԿԱՐԱՆՈՒՄ առաւօտեան ժամը 9 12-ը և երեկոյեան ժամը 5—7-ը: Սօլօլակ, Բէհբութեան փող. № 23 (անկիւն Գանօվսկայա): Հեռախօս 7—92.
(Ա.Օ.) տп. 699. 100—71

ԲԺԻՇԿ
Յ. Մելիք-Նուբարեան
Ներքին և երեխաների հիւանդութիւնների, առանձնապէս թոքերի:
Թոքախտի բժշկութիւնը տուբերկուլիններով և պնևմատօրակսով:
Ընդունելութիւնը ՆՈՐ ԲՆԱԿԱՐԱՆՈՒՄ
Ամեն օր (առաւօտեան 12—1 ժ. (երեկոյեան 5—7 ժ.
Սօլօլակ, Ռտիշչևսկայա 10 (Լերմոնտովսկ. դէպառան դիմաց):
(Ե. Հ. Կ.) տп. 746. 100—33

ԲԺԻՇԿ
Ե. Ի. ՄԻՆԱՍԵԱՆՑ
Ներքին, երեխայոց և առամուքասալիքային հիւանդութիւններ:
Պրօֆ. Mathien-ի մասնագիտական կլինիկայից—Պարիզում:
Ընդունելութիւնը (առաւ. ժ. 9—11-ը: (երեկ. ժ. 5—7-ը:
Միխայլօվսկի պր. 86, տէլէֆ. № 576.
(Ե.Հ.Կ.) տп. 179. 100—69

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ
Ս. Գ. ԿԻՕՆՃԵԱՆ
Ընդունում է ատամի և բերանի հիւանդութիւն ունեցողներ, [illegible], արհեստական ատամներ, ատամի հեռացում, (առանց ցաւի):
Ընդունելութիւն 9—2-ը առաւ., 4—7-ը երեկ.
Անկիւն Աբաս-Աբադսկայա հրապարակի և Լերմօնտովսկայա փողոցի, № 1.
(Ե.Հ.Կ.) տп. 849. 100—12

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԻՑ

Վաղը, չորեքշաբթի, դեկտեմբերի 19-ին, «Մշակի» հիմնադիր Գրիգոր Արծրունու մահվան 20-ամեայ տարեդարձի օրը կը կատարվի հոգեհանգիստ հանգուցեալ հրապարակախօսի գերեզմանի վրա Խօջիվանքում:

Հոգեհանգիստը տեղի կունենայ ցերեկվայ ժամը 2-ին:

Գրիգոր Արծրունու թաղման օրը՝ հինգշաբթի, դեկտեմբերի 27-ին, «Մշակի» խմբագրատանը երեկոյեան տեղի կունենայ խմբագրութեան բարեկամների մի հաւաքոյթ՝ նուիրված հանգուցեալի յիշատակին:

«Մշակի» վաղվայ համարը նուիրված կը լինի Գրիգոր Արծրունու յիշատակին:

Նա բաղկացած կը լինի $1^1/_2$ թերթից.

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑ

Կ. Պոլսից «Р. Сл.»-ին հեռագրում են. «Ցանկանալով եւրոպական համաձայնութեան պատկանող պետութիւնների՝ ի նպաստ հայերի աջակցութիւնից խուսափել, թիւրքերը սկսում են հայերին սիրաշահել:

«Թիւրքաց լրագիրներում երևում են յօդուածներ, որոնք գովում են հայերի բոյնութիւնը և նրանց հաւատարմութիւնը Թիւրքիային, և Բ. Դրան վերջին նիստում, Քեամիլ-փաշայի առաջարկութեամբ, վճռվեց մահմեդականներից բաղկացած մի յանձնաժողով ընտրել, նախկին հայոց պատրիարք Օրմանեանի նախագահութեամբ, բարենորոգումների ծրագիրը մշակելու Հայաստանի համար:

«Միւս կողմից: վախենալով գրգռել քիւրդերին, որոնք այսօր դրութեան տէրերն են հանդիսանում Հայաստանում, Քեամիլ-փաշան առաջարկեց քիւրդ խան Աբդիւլ-Կադէրին նախագահութիւն յանձն առնել քիւրդական յատուկ յանձնաժողովում քիւրդերի գրաւած հողերի սահմանները որոշելու համար:

«Որպէս հայերը, նոյնպէս և քիւրդերը, հասկանալով Քեամիլ փաշայի քաղաքականութիւնը, հրաժարվեցին յանձնաժողովներին մասնակցելուց:

«Աբդիւլ-Կադէրը յայտնեց, որ նա չի հանդուրժի օտարի միջամտութիւն քիւրդերի գործում»:

«Бирж. Вѣд.»-ում տպված է Պարիզի հայկական կօմիտէտի ուղերձը յանուն ֆրանսիական նախագահի, որի մէջ խնդրվում է ուշադրութիւն դարձնել Թիւրքահայերի անտանելի կացութեան վրա և նախաձեռնութիւն յանձն առնել դիմելու Բեռլինի դաշնագիրը ստորագրած մեծ պետութիւններին, որի հիման վրա Բ. Դուռը պէտք է բարելաւումներ ու բարենորոգումներ մտցնի հայաբնակ նահանգներում:

Որովհետև հայ մեծամեծները հրաժարվեցին մասնակցել յանձնաժողովի այն նիստերին, ուր պէտք է մշակվեն րէֆօրմներ Հայաստանի համար, առանց ազգային ժողովի համաձայնութեան, Բ. Դուռը որոշեց հրաւիրել պատրիարքարանի ներկայացուցիչներին այն ժողովում, ուր պէտք է առաջարկվի րէֆօրմներ մտցնել, Բեռլինի դաշնագրի 61-րդ յօդուածի համաձայն: («Р. Сл.»)

Վիէննայի թիւրքական դեսպան Հիլմի փաշան յայտնեց «Նէյէ-Ֆրէյէ-Պրեսսէ» լրագրի աշխատակցին, որ հայերը չեն ձգտում ինքնավարութեան և ցանկանում են միայն լայն րէֆօրմներ, որոնք շուտով կը մտցվեն: «Հայաստանին,—աւելացրեց Հիլմի փաշան,—նախ և առաջ անհրաժեշտ են երկաթուղիներ, բայց նրանց կառուցմանը խոչընդոտ է հանդիսանում Ռուսաստանը»:

Օսմ. արտաքին գործերի մինիստր Նորատունկեան վերջերս անօնիմ նամակներ էր ստանում, որոնցում պահանջում էին նրանից հրաժարական տալ, «որովհետև,—ասված էին այդ նամակներում,—քրիստոնեայ մինիստրը չէ կարող մահմեդական պետութեան արտաքին քաղաքականութիւնը վարել, և մանաւանդ այնպիսի մի ժամանակ, երբ քրիստոնեաները խաչի պատերազմ են յայտարարել մահիկի դէմ, իսկ շէյխ-իւլ-իսլամը՝ սրբազան պատերազմ գեավուրների դէմ»:

Լուրերի համեմատ Բ. Դրան նիստում, Լօնդօնից ստացված հեռագիրը քննելու ժամանակ, շէյխ-իւլ-իսլամը նոյնպէս քար շպրտեց Նորատունկեան էֆէնդիի դէմ՝ մեղադրելով նրան երկերեսութեան մէջ:

Այդ բոլորը ստիպեց Նորատունկեան էֆէնդիին հրաժարական տալ: Միևնոյն ժամանակ նա յայտնեց մեծ-վէզիր Քեամիլ-փաշային, որ ինքը քրիստոնեայ մահմեդականից աւելի լաւ է ճանաչում:

Սակայն Նորատունկեանի հրաժարականը չընդունվեց և հետևեալ օրը նա ընդունվեց սուլթանից, որը իր կատարեալ վստահութիւնը յայտնեց նրան:

Կ. Պոլսում խօսում են յամառ կերպով, որ Քեամիլ-փաշային չէ աջողվել հայկական բարենորոգումների բանակցութիւնների ժամանակ անուշադիր թողնել պատրիարքին և ազգային ժողովին:

Նախկին պատրիարք Օրմանեանը և Քելէկեանը առաջարկեցին Բ. Դրանը իրականացնել 1895 թ. մեծ պետութիւնների դեսպանների կազմած բարենորոգումների ծրագիրը և իբրև օրինակ վերցնել Հիլմի-փաշայի՝ մակեդօնական բարենորոգումների նախագիծը:

Պատրիարքը հրաժարվեց ներկայացուցիչներ ուղարկել 19 տարեկան հայ պատանիներին ծառայութեան կոչող յանձնաժողովի համար:

Պարիզում ստացված տեղեկութիւնների համաձայն, Հայաստանում ուժեղանում է յեղափոխական շարժումը: Հայերի յուզմունքը քիւրդերի դէմ աճում է հետզհետէ: Կազմակերպվում են հայդուկների խմբեր:

Երկիւղ կրելով՝ թէ մեծ պետութիւնները կարող են հայկական հարցը յարուցել վեհաժողովում, Բ. Դուռը առաջարկեց Լօնդօնի դեսպանին համոզել անգլիական կառավարութեանը, որ Բ. Դուռը հաստատապէս վճռել է արմատական բարենորոգումներ մտցնել Հայաստանում, կը նշանակէ այնտեղ յատուկ յանձնաժողով քիւրդերից և հայերից և խնդրում է նշանակել անգլիացի խորհրդատուի, իսկ բարենորոգումները ղեկավարելու համար ուղարկել անգլիացիների:

Բ. Դուռը խնդրեց Լօնդօնի թիւրքաց դեսպանին հրաւիրել հինգ անգլիացի պաշտօնեայի Հայաստանում ոստիկանութեան վերակազմութեան համար:

Ադանայում դրութիւնը չափազանց յուզալի է: Քրիստոնեաների մասնակի կոտորածները շարունակվում են: Ազգաբնակութիւնը հիւպատոսներից օգնութիւն է խնդրում:

«Нов. Вр.»-ին հեռագրում են Կ. Պոլսից, որ քիւրդերը շէյխ Աբդիւլ Կադէրի առաջնորդութեամբ պնդում են Թիւրքահայաստանին աւտօնօմիա տալու վրա, որը քիւրդերը, ի նկատի ունենալով իրանց թւական գերակշռութիւնը երկրում, անուանում են Քիւրդըստան: Բ. Դուռը թեքված է աւտօնօմիայի կողմը, համարելով այն գեղացանց միջոց ազատվելու Ռուսաստանի կողմից, որ կարող է հարց յարուցել, թէ անհրաժեշտ է մտցնել հայկական փոքրամասնութեան իրաւունքները պաշտպանող վարչական բարենորոգումներ:

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)
15 և 16 դեկտեմբերի

Պետերբուրգ.—Ցանուն սենատի տուած անուանական Բարձրագոյն հրամաններով դաշտնի խորհրդական Մակարօվը արձակվում է համաձայն խնդրագրի ներքին գործերի մինիստրի պաշտօնից, մնալով Պետական Խորհրդի անդամ և սենատոր: Չերնիգօվի նահանգապետ կամերհէր ի. գ. խ. Մակլակօվը նշանակվում է ներքին գործերի մինիստրութեան կառավարիչ՝ մնալով պալատական կոչման մէջ:

Բարձրագոյնս շնորհակալութիւն է յայտնվում Պետական Խորհրդի անդամ Մակարօվին՝ ներքին գործերի մինիստրի պաշտօնում ցոյց տուած անձնուէր ծառայութեան համար:

Կոնսերվատորիայում կայացաւ հանդէս ներկայութեամբ բոլոր պրօֆեսօրների վերատեսուչ Գլազունովի գլխաւորութեամբ: Կարդացվեց Բարձրագոյն հեռագիրը. «Գնահատելով ռուսաց կոնսերվատորիաներից ամենահնագոյնի յօգուտ մայրենի երաժշտութեան մատուցած ծառայութիւնները, ողջունում եմ նրան գոյութեան կիսադարեան տարեդարձի առիթով եւ անկեղծօրէն ցանկանում եմ նոր բարգաւաճումն. ՆԻԿՈԼԱՅ»:

Ցաճախակի երգված օրհներգը ծածկվեց ցնծագին բացականչութիւններով: Շնորհաւորեցին 84 պատգամաւորութիւններ թատրոնների, երաժշտական, կրթական հաստատութիւնների կողմից:

Լայպցիգ.—Սուխոմլինովի՝ սակսօնական մինիստրների և Լայպցիգի ներկայացուցիչների ներկայութեամբ դրվեց տաճար-յուշարձանի հիմքը, որ կառուցվում է «ժողովուրդների պատերազմում» ընկած 22,000 ռուս զօրականների եղբայրական գերեզմանի

վրա։ Լայպցիգը նուիրեց 2500 քառ. մետր հողաբաժին, իսկ մասնաւոր նուէրներ Լայպցիգում հանգանակված են 25,000 մարկ։

—

Լայպցիգ.—Սուխոմլինովը լրագրի աշխատակցի հետ ինտէրվիւի ժամանակ ասաց, որ ռուսաց կառավարութիւնը թշնամաբար չէ տրամադրված դէպի Գերմանիան և աւելի սրտագին ցանկութիւն չունի, բացի ապրելու Գերմանիայի հետ հաշտութեան մէջ։

—

Դրեզդէն.—Թագաւորը մասնաւոր ունկնդրութեան ընդունեց Սուխոմլինովին և յայտնեց, որ էական աջակցութիւն է ցոյց տուել նա ռուսաց տաճարի կառուցման նախագծին։

—

Պարիզ.—Շատ քաղաքական գործիչներ շնորհաւորեցին Պուանկարէին, որ համաձայնեց քուէարկվել հանրապետութեան նախագահի պաշտօնի համար։

—

Հռոմ.—Այս ամսում արձակվող զինւորները պահվեցին յունվարին էս, իսկ նրանց ընտանիքները վարձատրվեցին։

—

Բուդապեշտ.—Ըէալական դպրոցի դասատու Կեմէնին՝ խաղաղութեան Բէրնի բիւրօյի անդամ՝ Ստոկհոլմի կոմիտէտին առաջարկութիւն արաւ, որպէսզի 1913 թ. խաղաղութեան նոբէլեան մրցանակը տրվի կայսր Ֆրանց-Յովսէփին։

—

Բուխարէստ.—Ընդհանուր հաւանութեամբ ներկայացվեցին հերթական օրինագծեր ռազմական գումարայատկացումների մասին։ Բոլոր կուսակցութիւնների հռետորները խօսեցին, թէ ցանկալի է ուղղել Դօբրուջի սահմանները։

—

Վիէննա.—Դեկտ. 6-ին պալատում 1913 թ. բիւջէի քննութեան ժամանակ ֆինանսների մինիստրը հերքեց այն լուրերը՝ թէ Աւստրիայի անտեսական դրութիւնը տուժում է բալկանեան պատերազմից. նա կայուն է ապագայի համար. վերջին ամիսների տնտեսական վէրքերը արագօրէն ապաքինվում են. քաղաքական հորիզոնի սև ամպերը կամաց-կամաց ցրվում են. պետութեան բարգաւաճման համար անհրաժեշտ է ոչ միայն արտաքին, այլև ներքին հաշտութիւն։ Պալատն ընդունեց ժամանակաւոր բիւջէն։ Նիստերը ընդհատվեցին մինչև յունվարի կէսը։

—

Թաւրիզ.—Քաղաքի հոգևորականութիւնը դիմեց ռուսաց հիւպատոսարանին խնդրելով պաշտպանել Թէհրանում կաբինէտը փոխելու, բախտիարներին մայրաքաղաքից հեռացնելու և գործերը Սաադ-ուդ-Դովլէին յանձնելու միջնորդութիւնը։ Հոգևորականութիւնը մատնանշում է երկրի ծանր դրութեան վրա, որ ընկել է անիշխանութեան գիրկը։

—

Պէկին.—Ռուս-մոնղոլական արձանագրութեան առիթով պաշտօնական օրգանը յայտնում է, որ երբէք ոչ մի ինքնուրոյն պետութիւն միւսին չէ տուել այդպիսի արտօնութիւններ ի վնաս սեփական հպատակների իրաւունքների։ Լրագիրը ցաւում է, որ Բալկանները գրաւում են մեծ պետութիւնների ուշադրութիւնը. այլապէս արձանագրութիւնը կը դատապարտվէր ամեն մի պետութիւնից, որ ընդունում է չինական երկրի ամբողջութիւնը։

—

Տօկիօ.—Պալատը ընդունեց պատասխան ուղերձը, յայտնելով որ պատրաստ է կատարել կայսրի կամքը։ Պալատն առաջին անգամ գործածում է ուղերձում «համաձայն սահմանադրութեան սրոշումների» դարձուածքը։

—

յայտնում են, որ իրանց փրկութիւնն ու վերածնութիւնը ակնկալում են Սերբիայից։ Նոյն տեսակ ուղերձ ուղարկված է Թագաւորին նաև Կովայից։ Աւելի քան (?) մահմեդական պարագլուխներ Տիրանից հպատակութիւն յայտնեցին սերբերին։

—

Միտրովիցա.—Նովի Բազարի սանջակում հանդստութիւն է և կարգ ու կանոն։ Չը նայած սերբերի բարեացակամ վերաբերմունքին, ալբանները այնու ամենայնիւ այնքան էլ յօժարակամ չեն հրաժարվում իրանց զէնքերից։ Վերջերս ալբան-կաթօլիկների ապստամբիայի շնորհիւ սպանվեցին 10 սերբ։ Կարգ ու կանոնը վերականգնված է։

—

Վիէննա.—Ունգարական ոստիկանութիւնը հրաման ստացաւ բանալ բոլոր կասկածելի նամակները։ Ներքին գործերի մինիստրը կարգադրեց առանձնապէս հսկողութիւն ունենալ դաշնակներ սրահների վրա, որոնց մէջ, ինչպէս հաստատվել է, յաճախ պատահում են լրտեսներ։

—

Լօնդօն.—Րէյտէրը հաղորդում է, որ օֆիցէրներին Զաթալջա կանչելու տեղեկութիւնները ոչինչ առնչութիւն չունեն պատերազմի վերսկսման հնարաւորութեան հետ, նոյնպէս չեն ներկայանում ցոյց հաշտութեան կօնֆերէնցիայի վրա ազդելու նպատակով, այլ արգասիք են տեղական պայմանների. ըստ երևոյթին զօրքերը դժգոհ են այն բանից, որ օֆիցէրները արձակուրդի մէջ են գտնվում այն ժամանակ, երբ զինւորները պարտաւոր են մնալ իրանց դիրքերում։

ԲԱԼԿԱՆԵԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

ՀԱՇՏՈՒԹԵԱՆ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ՇՈՒՐՋԸ

—

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

15 և 16 դեկտեմբերի

Լօնդօն.—Առաւօտեան բացվեց կօնֆերէնցիայի նիստը Րէշիդ-փաշայի նախագահութեամբ։ Թիւրք պատգամաւորները ներկայացրին իրանց հակաառաջարկութիւնները։

Պաշտօնապէս յայտարարվում է, որ կօնֆերէնցիայի վեցերորդ նիստը նուիրվեց Թիւրքիայի հակաառաջարկութիւնների քննութեանը։ Դաշնակից լիազօրները արին նկատողութիւններ, որից յետոյ քննութիւնը յետաձգվեց մինչև երկուշաբթի։

Դեսպանների խորհրդակցութիւնը կը վերսկսվի դեկտ. 20-ին։

Րէյտէրի տեղեկութիւնների համաձայն՝ Թիւրքերը հետևեալ պայմաններն են դրել. Ադրիանուպոլսի վիլայէթը մնում է Թիւրքիային. Մակեդոնիան ձեռք է բերում ինքնավար կառավարութիւն Սալօնիկ մայրաքաղաքով, սուլթանի գերիշխանութեան ներքոյ և չէզոք պետութիւններից որևէ մինի պրինցի գլխաւորութեամբ, որին ընտրում են դաշնակից բալկանեան պետութիւնները և հաստատում է սուլթանը. Ալբանիան դառնում աւտօնոմ պետութիւն սուլթանի գերիշխանութեամբ և օսմանեան տան պրինցի կառավարութեամբ, որ ընտրվում է հինգ տարով՝ վերընտրվելու իրաւունքով. Եգէյեան ծովի ջրերը մնում են Թիւրքերին. կրէտական հարցը կօնֆերէնցիայի իրաւասութեանը չը պէտք է ենթարկվի։

Թիւրքական հակաառաջարկութիւնները քննելուց յետոյ դաշնակից պետութիւնների պատգամաւորները մատնանշեցին, որ այդ առաջարկութիւնները ոչ միայն ընդունելի չեն, այլ և հիմք չեն տալիս վիճաբանութիւնների, և խնդրեցին Թիւրքերին ներկայացնել նոր առաջարկութիւններ։ Վերջինները տարակուսեցին, սակայն խոստացան Կ. Պօլսին իրազեկ անել պատգամաւորների նկատողութեան մասին։ Այն հարցին, թէ կազմում են, արդեօք, ներկայացված հակաառաջարկութիւնները Թիւրք պատգամաւորների վերջին խօսքը, նրանք ոչ մի որոշ պատասխան չը տուին։

—

Լօնդօն.—Րէյտէրի տեղեկութիւնների համաձայն նախատեսվում է դաշնակիցների ուլտիմատում, եթէ Թիւրքերը մնան անհաշտ։

Նովակովիչը ժուռնալիստներին յայտնեց, որ բանակցութիւնները տևելու են մինչև յունվարի վերջը։

—

Լօնդօն.—Ալբանական շրջանները բողոքում են օսմանեան պրինցի դէմ և կամենում են Ալբանիայի գահի վրա նստած տեսնել եւրօպացու։

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՇՈՒՐՋԸ

—

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

15 և 16 դեկտեմբերի

Ալէքսանդրիա.—Եկաւ հնդկական Կարմիր Մահիկի խումբը 23 բժիշկներով և դրամով։ Խումբը մեկնեց Կ. Պօլիս։

—

Կ. Պօլիս.—«Իկդամի» թղթակցի հետ խօսելիս ներքին գործերի մինիստրը յայտնեց, որ Քեամիլ-փաշայի հրաժարականի լուրերը անհիմն են. կաբինէտը միաբան է պատերազմի հարցում. Րէշիդ-փաշան հաւատացած է, որ կը գտնվի Ադրիանուպոլսի հարցի վճիռ։

—

Աթէնք.—Թիւրքաց զօրքը հրդեհել է Դուրախան պատմական վանքը Սկիւտարի լճի վրա։

Բէքիր-ագայի թիւրք-ալբանական հրոսակախմբերը Ջագօրում սրբապղծել ու հրդեհել են մի քանի եկեղեցի, քարուքանդ են արել տներ, ցցի են հանել մի քահանայի, մորթել են երկու անունավոր քաղաքացու։

—

Ռակիւզ.—Սկիւտարի և Ալէսիօյի մօտերը տեղի ունեցած կռւում սերբերը կորցրին 7 օֆիցեր և 200 զինւոր սպանված ու վիրաւոր։ Թիւրքերի կորուստները շատ խոշոր են. Նրանք այլ ևս չեն յարձակվում սերբերի վրա։

—

Պօդգորիցա.—Օխրիդի լճի մօտ սերբերին անձնատուր եղան 3 օֆիցեր և 243 զինւոր Ջավիդ-փաշայի զօրամասից։

—

Բէլգրադ. — Նոր-Սերբիայի բիւջէն սկսւթյշինայի է ներկայացվում 20 միլիոն գումարով։

Նահանգական դատարաններ են հաստատվում Սկօպլիէում, Բիտօլիում, Կումանօվօյում, Պրիշտինում, Նովօբազարում, Նովօվարօշում և Դիբրում. գլխաւոր գերագոյն դատարանը լինելու է Սկօպլիէում։

Ժողովուրդը հաշտութիւն կընքելու վերաբերութեամբ օրէ-ցօր սաստկանում է։

—

Սօֆիա.—«Միր» հաղորդում է, որ Ադրիանուպօլսում թիւրք զօրքերի մէջ տեղի են ունենում փախուստի մշտական դէպքեր։ Այս օրերս 30 զինւոր փախան քաղաքից և մօտեցան բուլղարական պահապան զօրախմբերին։ Փախստականները Ադրիանուպօլսի դրութիւնը նկարագրում են շատ մռայլ գոյներով։

Եկաւ Սուխոմլինովը։

—

Բէլգրադ.—Հոգևորականութիւնը միտրօպօլիտի գլխաւորութեամբ և Դուբրովնիկի բազմամարդ քրիստոնեայ ազգաբնակութիւնը դիմեցին Պետր Թագաւորին մի ուղերձով ու խնդրեցին առնել իրանց իր հովանու ներքոյ

ՎՈՍՓՈՐԻ ԱՓԵՐԷՆ

—

Ցետ մահու արդարութիւն

Կ. Պոլիս, 1 դեկտեմբեր

Երէկ ազգ. ժողովը իր սարեգրութեանց մէջ եզական որոշում մը տուաւ։

Հայոց ազգ. ժողովը իր այս որոշումովը տիպար կը հանդիսանայ Թերևս աշխարհի բոլոր խորհրդարաններուն, որոնց ողջերու գործերը կարգադրելու հազիւ կը բաւեն, և մեռեալներու դատաստան ըլլալու գործը... կը թողուն այն դատաւորին... որ այս աշխարհէն չէ։

Ազգային ժողովին այդ եզական որոշումը հետևեալն էր։

Գէորգ եպ. Երէցեանի ամբաստանութեան քննութիւնը շարունակել, հակառակ անոր, որ արդէն ինքը պէտք էր ներկայացած ըլլար ուրիշ դատաւորի մը առջև, որ ոչ կաշառք կընդունի և ոչ. ալ վկայութիւններու կը կարօտի... քանի որ անիկա «քննող գաղտնեաց» է, ինչպէս կը սորվեցնէ մեզի մեր կրօնքը, որուն մէկ պաշտօնեան էր հանգուցեալ սրբազանը։

Եւ ամենէն ծիծաղելին այն է, որ յետ մահու արդարութիւն բաշխելու կելլայ մարմին մը, որ չորս տարի վլացեր էր այդ արդարութիւնը պարգևելու ողջերուն։

Վկայ ձեզի՝ Օրմանեանի և Երէցեանի կրկնակ գործերը, որոնք օրակարգի վրայ կը մնան զանազան ինտրիգներով, չեն վերջացուեր։

Եւ անոնք, որ արդարութիւնը վլացեր էին Երէցեանի ի կենդանութեան, հիմա... անոր կուտան զայն յետ մահու, երբ այլևս անէ օգուտ չի սպասեր անկէ... մինչ իր կենդանութեան ինքն և իր կուսակիցները Երուսաղէմի պատրիարքութիւնը կերազէին իբր օգուտ իր արդարացման։

Երէցեան սրբազանի համար ցոյց դրուած այս եռանդը սակայն առանց պատճառի չէ։ Հանգուցեալ եպիսկոպոսին յիշատակը արդարացնելով՝ իր կուսակիցներն անոր մահուան վրէժը լուծելու հաւատքը կը սնուցանեն, և սով կուզեն զայն ցոյց տալ զոհ հալածանքի։

Այս գեղեցիկ (??) գաղափարը յղացած է ազգային շրջաններու մէջ ծանօթ կաղըգիւղցիներու խմբակը, որուն մարդն էր արդէն Երէցեան սրբազանը։

Կաղըգիւղ Կ. Պոլսոյ այն արուարձանն է, ուր հայ արիստոկրատ կամ բուրժուա դասակարգը կեդրոնացած է։

Կաղը-գիւղը՝ դաշնակցականները մկրտած էին «բուրժուազիայի միջնաբերդը» տիտղոսով, և իրապէս ալ իրաւունք ունին, զի Կ. Պոլսոյ մէջ չկայ թաղ մը, ուր ամենէն աւելի ստուար զանգուած մը քով-քովի եկած ըլլայ այս բուրժուա դասակարգէն։

Երէցեան սրբազանը իր երկարամեայ «պանդխտութեան» միջոցին ի Կ. Պոլիս՝ ամենէն աւելի ախորժած ըլլալ կը թուէր այն տաքուկ բազմոցներէն, որոնք այս դրամի ու հարստութեան ազնուականներն իրեն տրամադրելի կընէին... անշուշտ անոր մէկ թագուն յաւակնութեանց համար... որ մեզի անյայտ կը մնայ։ Գէորգ եպ., որ իր կեանքին մէջ երկու տունով գիւղ մը չէր հովուած, հարուստներու սալօնները... հովուելու մէջ քաջավարժ կը թուէր։ Հետևաբար... ինքը կը վայելէր մեծ համբաւ, որուն կազմուելուն մէջ մեծ դեր ունեցած կը թուէին նաև կիները... որոնք շատ կը յարգէին... այս տեսքոտ սրբազանը... ու ազատաշէմ գեղեցկութեան ներբողը կընէին ամեն կողմ։ Ժամանակի անիւը սակայն հոլովուելով եկաւ հասաւ ժամանակ մը, որ Գէորգ եպ. Երէցեան Երուսաղէմայ խնդրոյն հետևանօք ինկաւ ցեխերու մէջ և թաւալեցաւ անդունդէ անդունդ... մինչև իսկ գլէջանեցաւ հասարակ խաֆիյէութեան, ըստ վկայութեան կաղը-գիւղցիի մը—Սարգիս Խմէքեան—որ իր թաղին մէջ բացառութիւն մը ըլլալ կը թուէր։

Սարգիս Խմէքեանի—երդ.-հաւատ.—տակաւին ամբաստանութիւնները քննուած չէին, երբ մահը վրայ հասաւ։ Կաղը-գիւղի բուրժուազիան իր Պերայի զինակիցներուն հետ այս հարուածին չհանդուրժեց... և անսովոր պատիւներ ընծայեց հանգուցեալ սրբազանին դագաղին... անոր կատարելով... ազգային—հասկցի՛ր՝ անվճար— յուղարկաւորութիւն մը։

Այն օրը Երէցեանի վարչական-պաշտպաններէն Սուրէնեան Աւետիս գիւղացնական գաղափարը յղացաւ դագաղին վրայ կանգնած՝ վրէժ աղաղակելու, և Պերայի քարոզիչ Հմայեակ սրբազան—որուն միրահարական նամակներուն մէկ արձակը բաւական եղած էր զինքը գործիք մը դարձնել—հանճարեղ գաղափարը յղացաւ հանգուցեալ սրբազանը նմանցնելու Յիսուսի, որ Հօրը կողմէ առաքեալ չէր ըմբռնուած և հասկցուած ու նախատուած էր այնքան անիրաւաբար։

Սակայն ասոնք անբաւական էր։ Որոշեցին ուրեմն մահարձան մը կանգնել և համակիրներու շրջանակին մէջ հանգանակութիւն մը կատարել։

Սակայն այս ալ անբաւական էր իրենց վրէժխնդրութեան գոհացում տալու. միջոցներ որոնեցին Սուրէնեանի ձեռնարկած գործը ի կատար հանելու համար, և այդ մեծ դիւցազնութեան փառքը անոր հետ կիսելու համար՝ որոշեցին նոյնիսկ ազգային ժողովի մէջ վրէժ գոռալ։

Կաղը-գիւղի բուրժուազիան ասոր համար յատուկ դիւրութիւններ ունէր։

Ազգային ժողովին գլխաւոր ղեկավար տարրերն իրենցն էին։ Դիւանը ամբողջ իրենց ձեռքն էր։ Փոխ-ատենապետը, որ Նորատունկեանի բացակայութեան՝ ժողովը կը վարէր, իրենց ճանկերուն մէջ էր, քանի որ իրենց վարժարանին տնօրէնն էր։ Ատենապետներէն մէկն իրենցմէ էր... և գիւղին Թաղական, և երկուքն յայտնի երէցեանականներ... Ապա ուրեմն յաջողած էր ծրագիրը։

Նախ՝ Թելադրեցին Խօճասարեանը (փոխատենապետը) «հոգւոց» արտասանել և յոտնկայս ցաւակցութիւն արտայայտել տալ մէկու մը համար, որ երեսփոխան չէր... քանի որ ամբաստանութեամբ առկախուած էր իր ընտրութիւնը։

Ցետոյ աւելի չքնաղ գիւտ մը ըրին... քննութիւնը շարունակելու որոշում տալով... և ընտրեցին յանձնաժողով մը, որուն անդամ կարգուեցան Մաղաքիա եպ. Տէրունեանի և Ցարութիւն Մոսդիչեանի պէս կատաղի երէցեանապաշտ երեսփոխաններ։

Կաղը-գիւղի քամելիրաեան կուզէր անպատճառ սրբացնել յիշատակը Երէցեանի և ասոր համար արդէն առաջուց կարգադրած էր... ինչ որ կարևոր կը դատէր։

Հիմա տեսնենք թէ արդիւնքը ինչ պիտի ըլլայ այս նորօրինակ դատավարութեան։

Շառայլ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԳՐ. ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ ՑԻՇԱՏԱԿԻՆ ԵՐԵԿՈՅԹ *)

(Գրական-Գեղարուեստական Սալօնում)

—

Համերգից յետոյ շարունակվեցին դարձեալ ատենաբանութիւնները։

Թիւրքահայ Փէրաճեան գեղեցիկ ոճով խօսում է Թիւրքահայերի դատի առաջին ջերմ պաշտպան և Ափիարին և Փորթուգալեանին ներշնչող Արծրունու մասին։ Արծրունու գաղափարները ապրում են, որովհետև նրանք բղխեցին իրական կեանքի ճիշդ ըմբռնումից։ Նրա մտքերը համապատասխան էին ժամանակի ոգուն։ Հետևաբար, հռետորի կարծիքով, Արծրունուն չը պէտք է մեղադրել բարոյագիտական սնանկութեան մէջ։ Վերջում երիտասարդ հռետորը, նկատելով որ պէտք է աշխատել, ի կատարումն Արծրունու արտայայտած մտքի, Կ. Պօլսի ազգային ժողովը փոխադրել տալ մայր երկիրը՝ Հայաստան, վերջացնում է ասելով. «Եթէ կուզէք խօսիլ Արծրունիին հետ, գացէք Խօջիվանքի գերեզմանատունը և տեսէք անոր գերեզմանին վրայ դրուած ժայռը, որ կըսէ ձեզ ամեն ինչ լաւագոյն կերպով»։

Թառայեանը կրկին պաշտպանում է բարոյական արժէքը նիւթի դիմաց։ Գիտութիւնը առանց բարոյականի ոչինչ է և ապագան պատկանում է միմիայն բարոյական յաղթութեանը։

Դիոնեսիոս վարդապետ Կալատոզեանը պատմում է, որ երբ ինքը քարտուղար էր հանգուցեալ Ղեւոնդ Ալիշանի մօտ, Վենետիկ եկաւ Արծրունին հայրենիքից դաս առնելու նախ քան հայրենիք վերադառնալը։ Հայր Ալիշանը յանձնարարեց Արծրունուն հայերէնը ուսանել Իգնատիոս վարդապետից (այժմ Վենետիկի միաբանութեան ընդհ. աբբահայր)։ Բանիցս գալով միաբանութեան մօտ՝ Արծրունին իրաւամբ նկատում էր, թէ «Բազմավէպը» չոր ու ցամաք թերթ է, քանի որ իրական կեանքի հետ կապված չէ։ Ալիշանը, տեղեկանալով Արծրունու մտադրութեան մասին, որ հայրենիքում կամենում է թերթ հրատարակել, հարցնում է նրան, իսկ ստամոքսդ զօրաւո՞ր է։ Արծրունին սկզբում գլխի չընկնելով՝ ասում է, որ, ոչինչ, կերակուրները լաւ մարսում է։ Ալիշանը պարզում է իր փոխաբերական ասածը և բացատրում, թէ ինչպէս ծանր է լրագրական ասպարէզը, այն էլ հայկական տաղտակալի անապատում։ Որքան դժուար պէտք է լինի մարսել տալ նախապաշարված յետամնաց ազգին հայրն եւրօպական կուլտուրան լրագրի միջոցով։ Արծրունին ի հարկէ եկաւ և սկսեց հրատարակել իր թերթը։ Որոշ ժամանակից յետոյ սակայն Արծրունին չորս թերթից բաղկացած մի նամակ է գրում հայր Ալիշանին, որի մէջ խոստովանում է, որ արդարև նոր է գիտակցում, որ Ալիշանի ասածի նման՝ իր ստամոքսը այնքան էլ ուժեղ չէ եղել... Հայր-սուրբը աւելացրեց, որ հայ-կաթօլիկները ևս մեծ յարգանքով մտնելով Արծրունու յիշատակին՝ ուրախ են, որ առիթներ են տրվում ամեն անգամ նրանց ևս աշխատելու ընդհանուր հայ ազգի հետ (բուռն ծափահարութիւն)։

Ց. Ղորղանեան արտասանեց Ս. Շահազիզի ոտանաւորներից մինը։

Գալֆայեան ասաց, որ Արծրունին ոչ միայն ժողովրդի սրտերն էր յուզում, այլ և հարցերը վերլուծում, լուսաբանում էր։ Ջերմ յարգանք մեծ մարդու յիշատակին։

Ապա խօսեց դարձեալ մի Թիւրքահայ, Տէօքմէճեան, և շեշտեց Արծրունու ֆանատիկ գաղափարական գործունէութիւնը, որի մի կողմին պարտական է ռուսահայ և Թիւրքահայ մերձեցումը։

Ա. Քալանթար, խօսելով քննադատական մի քանի ակնարկների մասին, ասաց, որ այսօր ժամանակ չը կայ երկար վիճաբանութիւնների համար, բայց մի ուրիշ անգամ հետաքրքրական կը լինէր լսել թեր և դէմ կարծիքներ մեր կեանքի վրա ազդող տնտեսական, բարոյական, պետական, վարչական գործօնների մասին՝ կապված նաև Արծրունու գործունէութեան բնաւորութեան հետ։ Թէ Արծրունու օրով և թէ նրանից յետոյ քննադատութիւնը կազմել է նրա բանակի ուժեղ և զրաւիչ կողմերից մէկը։ Քննադատութիւնը ամենամեծ զօրավիգներից մէկն է եղել «Մշակի» քարոզների անսայթաք ազդեցութեան և աջողութեան։ Գրիգոր Արծրունին մի տեղ ասում է, որ եթէ մի ազգ, մի համայնք չէ դիմանում կրիտիկայի, նա դրանով ցոյց է տալիս իր թուլութիւնը, փոքրութիւնը և կորցնում է իր յարատև գոյութեան վստահութիւնը։

Բոլոր ճառախօսութիւններից յետոյ ատենապետը շնորհակալութիւն է յայտնում հանդիսականներին և մասնաւորապէս Սալօնի տնօրէն Տ. Նազարեանին՝ բոլորի կողմից։

Հանդէսը վերջացաւ գիշերվայ ժամը 12-ից անց և թողեց ներկայ եղողների վրա հաճելի տպաւորութիւն։ Ե.

—

Մենք հաղորդել էինք տիկին Սօֆիա Դանիէլբէգի բանախօսութիւնը Գրական Սալօնում։ Մենք ստացանք տիկնոջից իր ասածների ճիշդ ձևակերպութիւնը, որը և առաջ ենք բերում այստեղ։

«Մեղաւոր է արդեօք հայ կինը, որ չէ ապրում գաղափարով, անտարբեր է դէպի իր ազգութիւնը, ասում է Գ. Արծրունին իր մի յօդուածում 1878 թւականին, և գտնում է, որ մեղաւորը հայ տղամարդն է, որ չէ առաջնորդում կնոջը. այսպէս էր գրում Գ. Արծրունին 1878 թւականին։

«Այն օրից անցան երեսուն և չորս տարիներ, Գ. Արծրունու արծարծած գաղափարների մի մասը իրականացաւ. փոխվեց հայ կնոջ կենցաղավարութեան հին ձևը, և թէև նա նոր քաղաքացիական իրաւունքներ ձեռք չը բերեց, բայց, անկախ օրէնսդրական պայմաններից, de facto, նրա մարդկային, անհատական իրաւունքները զգալի չափով ընդլայնացան։ Ներկայումս հայ կինը ստանում է գրեթէ նոյն կրթութիւնը, նոյն ուսումը, ինչ որ տղամարդը, և ուրեմն ուրիշ պահանջներ պէտք է դնել ժամանակակից հայ կնոջ առաջ, ուրեմն իրաւունք ունենք այժմ պահանջել հայ կնոջից գաղափարականութիւն՝ անկախ տղամարդու ղեկավարութիւնից...

«Մենք համոզված ենք, որ եթէ այսօր կենդանի լինէր Գ. Արծրունին և հարց բարձրացնէր՝ «Մեղաւոր է արդեօք հայ կինը, որ չէ ապրում գաղափարով, որ անտարբեր է դէպի իր ազգութիւնը», մենք համոզված ենք, որ նա կասէր՝ «Այո, անպայման նա մեղաւոր է» և իր մտրակող գրչով անխնայ կը հարուածէր ժամանակակից հայ կնոջը։

«Պէտք է խոստովանել, որ չը նայած ստացած կրթութեանը՝ հայ կինը դեռ ևս մի յետադիմական ույժ է, որը դանդաղեցնում է մեր հասարակութեան առաջադիմութիւնը, էվօլիւցիան։ Մենք ունենք ահագին թւով գիմնազիաւարտ և նոյն իսկ բարձր կրթութիւն ստացած կանայք, բայց գաղափարական կանայք (խօսքս բացառութիւնների մասին չէ) մենք չունենք։ Զէ որ մինչև մայրը իր կաթի հետ չը պատւաստի որդուն հայրենասիրութիւն, մին-

*) Տես «Մշակ» № 280.

չև որ մայրը չը ներշնչէ որդուն պարտականութիւններ դէպի հայրենիքը, դէպի մայր ժողովուրդը, դէպի հասարակութիւնը, չէ որ մինչև այդ դժուար է յուսալ գաղափարի յաղթութիւն։ Երանի այն ազգին, որի մայրերը տալիս են երկրին գաղափարական գործիչներ, երանի այն մօրը, որ կը սովորեցնի որդուն անձնուիրութեամբ ծառայել հայրենիքի շահերին։ Իսկ մենք, հայուհիներս, մեր ազգի առաջ, մի՞թէ չենք կարող պարզերես լինել...

«Ներկայումս կինը կանգնած է մի անորոշ ճանապարհի վրա. նա դուրս է եկել մեր հին նահապետական կարգերի շրջանից և իւրացնելով քաղաքակրթութեան հեշտ, արտաքին և յաճախ նոյնիսկ բացասական կողմերը՝ մնացել է կանգնած երկու հոսանքների մէջտեղը—հնի և նորի շեմքին։ Բայց մենք հաւատում ենք, գոնէ ուզում ենք հաւատալ, որ այդ երևոյթը անցողական է, որ հայ կինը դուրս կը գայ այդ անորոշ դրութիւնից, կը գտնի իր ուղին և պատուաւոր տեղ կը բռնի կուլտուրական կանանց շարքերում։ Անցեալում հայ կինը անձնական վայելքներից, ցանկութիւններից զուրկ, ամբողջապէս նուիրված իր օջախին, իր պարտականութիւններին, միշտ նեցուկ է եղել տղամարդուն. ապագայում՝ մեր հասարակութեան մտաւոր ու բարոյական առաջադիմութեան գործում նա մեծ դեր ունի կատարելու թէ իբրև մայր և թէ իբրև հասարակութեան անդամ։

«Իրականացնենք ուրեմն Գ. Արծրունու պատգամները, ձգտենք դէպի առաջ, դէպի վեր, դէպի բարձրը, դէպի գեղեցիկը»։

ՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐԻ ԸՆԿ. ԵՐԵԿՈՅԹԸ

Կիրակի, դեկտ. 16-ին, Կ. Հ. Բ. Ընկ. Ղարաջեան դահլիճում տեղի ունեցաւ Հայ Գրողների Ընկ. առաջին անդրանիկ երեկոյթը։

Ներսիսեան դպրոցի երգեցիկ խմբի «Տէր, կեցո դհայս» օրհներգի երգելուց յետոյ Ընկ. վարչութեան նախագահ Յովհ. Թումանեան բանում է անդրանիկ երեկոյթը մի ճառով, ողջունելով դահլիճը լցրած երկսեռ հանդիսականներին։

Ապա Ընկ. վարչութեան անդամ Ա. Աթանասեան համառօտակի պատմում է անցեալում եղած գրական համախմբումների մասին։ Այսպէս, օրինակ, 1876 թ. Գր. Արծրունու արծարծած մտքի ազդեցութեամբ, «Փորձի» խմբագիր Արգար Յովհաննիսեանի օրով, 1894 թ. «Մշակ» լրագրի շուրջը բոլորած գործիչների շրջանում, 1896 թ. Յ. Թումանեանի և ուրիշների ձեռներէցութեամբ, 1905 թ. Երևանում Էմին Տէր-Գրիգորեանի մօտ աւելի թատրոնական բնաւորութեան։ Սակայն այդ ամեն համախմբումները չը կաղապարվեցին մշտական գրական ընկերութիւն հիմնելու գործի մէջ։ Եւ միայն 1909 թւից գրական ժողովումների կանոնաւոր հիմքը դրեց Տ. Նազարեան իր Գրական-Գեղարւեստական Սալոնով, ուր բացի հայկականից՝ լինում են երեկոյթներ նուիրված օտար գրականագէտներին և այլն։ Իսկ ամենավերջը ահա առաջ է գալիս Հայ Գրողների Ընկերութիւնը, որ աջակցելու է հայ գրողների, հրապարակախօսների և ժուռնալիստների բարոյական, մտաւոր ու նիւթական առաջադիմութեանը։

Այնուհետև հանդէս եկան մի շարք շնորհաւորողներ զանազան հայկական հիմնարկութիւնների և հաստատութիւնների ու ընկերութիւնների կողմից։

Ողջոյնների մէջ առ մէջ երգում էր երգեցիկ խումբը ժողովրդական երգեր։

Նորահաստատ Ընկերութեան հաստատումը և անդրանիկ երեկոյթը շնորհաւորեցին՝

Ա. Յարութիւնեան «Հորիզոն» թերթի կողմից։

Ուսուցիչ Շահնազարեան Ներսիսեան դպր. մանկավարժական խմբի կողմից։

Տ. Յովհաննիսեան Հայոց Դրամատ. Ընկ. կողմից։

Գր. Վարդանեան Հայոց Հրատարակչական Ընկ. կողմից։

Ս. Յարութիւնեան Կ. Հ. Բ. Ընկ. կողմից, որը և իր Ղարաջեան դահլիճը դնում է նոր Ընկ. տրամադրութեան տակ երեկոյթների համար։

Տիկ. Ե. Յարութիւնեան Հայուհեաց Բարեգործական Ընկ. կողմից։

Իս. Յարութիւնեան Կովկասի Հայ Ուսուցչական Միութեան և «Նոր-Դպրոց» ամսագրի կողմից։

Ե. Լալայեան Ազգագրական Ընկ. կողմից։

Տիկ. Պետրոսեան Որբախնամ Ընկերութեան կողմից։

Ա. Ղազարեան Ժողովրդ. համալսարանի ընկ. կողմից։

Մի օրիորդ «Պատանի» ամսաթերթի խմբագրութեան կողմից։

Ուսանող Ռստակեան հայ ուսանողների կողմից։

10 րոպէ ընդմիջումից յետոյ դարձեալ շարունակվում են ողջոյնները։

Ալ. Քալանթար «Մշակի» խմբագրութեան և Թիֆլիսի Հայ Գիւղատնտ. ու Տնայն. Ընկ. կողմից։

Ստ. Մալխասեանց Յովնանեան օրիորդաց դպրոցի մանկ. խմբի կողմից։

Իփէկեան ողջունում է իբրև թիւրքահայ։

Աւ. Գուլոյեան «Նուէր մանուկներին» ընկ. և «Հասկերի» կողմից։

Այվազեան իբրև թիւրքահայ ժուռնալիստ։

Շիրվանզադէն իբրև ընկ. հիմնադիրներից մէկը ցանկանում է անդամակցութիւն ընկերութեանը նոր թարմ ոյժերից։

Երեցեանը ուզում է կատարված տեսնել բոլոր բարեմաղթութիւնները։

Բոլոր խօսողները ընդունում էին նոր ընկերութեան զգալի բացը հայ իրականութեան մէջ, ընդգծելով գրականութեան և մամուլի ահագին ոյժը իբրաքանչիւր ժողովրդի կուլտուրական զարգացման ու բարոյական-մտաւոր վերածնման սրբազան գործում։

Երգեցին նաև solo Տալեան, Մ. Աղայեան, տ. տ. Նաւասարդեան և Աֆրիկեան, օր. Սոլովեան։

Թէ խօսողները և թէ երգողները վարձատրվեցին անվերջ ծափահարութեամբ։

Նոյնպէս մեծ ծափահարութեան տակ արտասանում են զգացված ռոտանաւորներ դերասաններ Աւմէնեան և Գալֆայեան։ Իսկ դերասան Վրոյը անվերջ առողջ ծիծաղի մէջ կարդում է Պարոնեանի մի անտիպ՝ վերին աստիճանի սրամիտ՝ գրուածքը «ճըշմարտութեան» մասին։

Գիշեր. ժ. 12-ի մօտերը Յովհ. Թումանեան մի ոգևորված առնանքանութեամբ փակում է հայ գրողների անդրանիկ երեկոյթը, շեշտելով, որ նա պէտք է իր կարևոր միսիան կատարէ՝ ամեն տեսակ նեղ-կուսակցականութիւնից ազատ։ Ես

Տ. ՄԱՐԳԱՐԵԱՆԻ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԵԱՆ Ա-ՌԻԹՈՎ

Կիրակի, դեկտեմբերի 16 ին, Ժողովրդական Տանը տեղի ունեցաւ Տ. Մարգարեանի չորրորդ դասախօսութիւնը, որ կազմակերպում է Ժողովրդական Համալսարանի վարչութիւնը։

Այդ օրը նա դասախօսում էր «Ներկայի կամազուրկ լինելը ընդհանրապէս և երիտասարդութեան մէջ մասնաւորապէս» հետաքրքրական և մեր օրերի հարազատ պատկերը ներկայացնող նիւթի մասին։

«Կամքի բացակայութիւնը, նրանցից առաջ եկած մայր հետևանքները, պատճառները և կռւելու միջոցները։ Դաստիարակութեան բացակայութիւնը մեր ընտանիքներում և դպրոցներում»։—Ահա այդ օրվայ դասախօսութեան համառօտ բովանդակութիւնը։ Դասախօսի կողմից առաջ բերված պատճառները և առաջարկված միջոցները միատեսակ չեն հասկացվում. նրանք ունէին և վիճելի կողմեր, բայց տողերիս գրելու նպատակը այդ չէ, այլ այն, թէ ծրտեղ է լինում մեր պահանջկոտ հասարակութիւնը գոնէ այն ժամանակ, երբ հարցը վերաբերում է նրա կեանքի այնպիսի նուրբ կողմերին, որպիսին է նրա մատաղ սերնդի դաստիարակութեան գործը ընտանիքում և դպրոցում մասնաւորապէս և ներկայիս մեր մէջ գոյութիւն ունեցող կամազրկութեանն ընդհանրապէս։

Մի՞թէ հետաքրքրական չէ նիւթը. կամ գուցէ դասախօսը լաւ չէ խօսում...

Ոչ այս և ոչ էլ այն. դասախօսի դիւրըմբռնելի և կենդանի ոճը, այլև ներկայ եղող հասարակութեան լարված ուշադրութեամբ դասախօսին հետևելը գրաւական են այն բանի, որ թէ նիւթն է եղել տեղին և թէ դասախօսը իր կոչման բարձրութեան վրա. իսկ եթէ մեր հասարակութիւնը նըման դէպքերում աչքի է ընկնում իր բացակայութեամբ, գործադրած վերաբերմունքով, այդ, իմ կարծիքով, պէտք է վերագրել այն բանին, որ նա չափից դուրս մօդայականացած է։

Ես համոզված եմ, որ եթէ այդ նոյն նիւթի մասին դասախօսելու լինէր մի բոլորովին անյայտ քաղաքից եկած անյայտ դասախօս, մեր հասարակութիւնը գլուխ պատռելով կը լցնէր դահլիճը ինչ գնով էլ լինէր այդ, որովհետև ոչ ոք չէր կամենայ «յետ մնալ», ամենքն էլ կուզէին ցոյց տալ, եթէ «հետաքրքրվում են նորութիւնով»...

Շատ ճիշդ է ասված. «Իր գաւառում մարգարէն պատիւ չէ ունենում»։ Բ. Մ.

ՊԵՏԱԿԱՆ ԴՈՒՄԱ *)

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

Պետերբուրգ, 13 դեկտեմբերի

Շիդլովսկի 1-ինը մատնանշում է, որ հոկտեմբերեանները ողջունում են այն յայտարարութիւնը, թէ պէտք է իրագործվեն հոկտ. 17-ի մանիֆեստով ազդարարված իրաւական հիմունքները։ Իսկ արտաքին քաղաքականութեան վերաբերմամբ հոկտեմբերեանները կողմնակից են կառավարութեան այն տեսակէտին, որ եթէ հարկը պահանջէ, Ռուսաստանը պէտք է պաշտպանէ բալկանեան ժողովուրդների արդարացի պահանջները յանուն իր արժանապատուութեան։

Նեկրասովը, ասելով որ կառավարութիւնը աչքի թողի է արել Սիբիրը, մէկ առ մէկ թւում է այնտեղի հրեթական կարիքները, որոնց պիտի բաւարարութիւն տալ օր առաջ։

Լվօվ 1-ինը, քննադատելով կառավարական դեկլարացիան, շեշտում է, որ կառավարութիւնը չը պէտք է անտես առնէ ռուսաց հասարակական կարծիքը, որ չի հանդուրժի ծաղրել իրան. այդ կարծիքը իբրև մի ոյժ պահանջում է յարգել իրան (բուռն ծափահարութիւն կենտրոնում և ձախից)։

Իշխան Գէլովանին գտնում է, որ դեկլարացիան արհամարհանքով է վերաբերվում դէպի Կովկասի կարիքները ընդհանրապէս և դէպի Վրաստանի կարիքները՝ մասնաւորապէս։ «Վրաստանը,—ասում է հռետորը,—կազմում է ռուսական պետութեան բաղկացուցիչ մասը և այդպիսին պէտք է մնայ այսուհետև ևս ոչ միայն քաղաքական շարժառիթներից, այլև դէպի Ռուսաստանը ունեցած վաղ համակրանքի զգացմունքից։ Այնպիսի մի երկրում, ինչպիսին Ռուսաստանն է, բաղկացած շատ ժողովուրդներից, ամեն տեսակ քաղաքական ազատութիւններ և ամեն մի պետական վերանորոգութիւն պէտք է կրեն բարդ բնաւորութիւն. և վրացիք կը գնահատեն ապագայ բարենորոգումները, որչափով որ դրանք բաւարարութիւն կը տան նրանց կենսական կարիքներին։ Վրաստանը պատմականօրէն ու քաղաքականօրէն վիրաւորված է ռուսական բիւրօկրատիայից, որ հանդէս եկաւ ոչ իբրև հովանաւորող բարեկամ ու հաւատակից ժողովրդի, այլ իբրև թշնամի-հովանաւորող։ Վրաստանի ներկայ պայմաններում, հռետորի կարծիքով, միմիայն քաղաքական աւտոնոմիա մտցնելով կարելի կը լինի փրկել Վրաստանը։ Ինչ կը տայ ռուսաց բիւրօկրատիան, թող անէ ռուս ժողովուրդը» (ծափեր ձախից)։

*) Տես «Մշակ» № 280.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

✦ Դեկտ. 14-ի առաւօտեան արտակարգ գնացքով Թիֆլիս ժամանեց Ն. Կ. Բ. Մեծ Իշխան Նիկոլայ Միխայլովիչը այն անձանց հետ, որոնք հրաւիրված են որսի Եւլախ և Ղարաբաղ։ Ժամը 9 և կէսին Ն. Կ. Բարձրութիւնը այցելեց Կովկասի փոխարքային։ Երեկոյեան ժամը 8 ին պալատում կայացաւ ճաշ։ Ճաշից յետոյ բոլորը գնացին կայարան, ուր սպասում էր արտակարգ գնացք։ Որսը, որին հրաւիրված են նաև մի քանի պաշտօնեաներ, սկսվելու էր շաբաթ առաւօտեան ժամը 6-ից։

✦ Վրաստանի էկզարխ Ինոկէնտին Թիֆլիսում կը լինի դեկտ. 22-ին։ Փոխարքայի դիւանապետ Պետերսոնը Թիֆլիս կը հասնէ դեկտ. 21-ին։ Նոյնպէս շուտով Թիֆլիս կը վերադառնայ Կովկ. ուսումն. շրջանի հոգաբարձու Ռուդոլֆը, որ Պետերբուրգում ենթարկվել է աչքի անդամահատութեան։

✦ Թիֆլիս է եկել Բաքուի նահանգապետ Ալիւշեվսկին։

✦ «Пр. Край» թերթը հաղորդում է հետևեալը. «Ինչպէս յայտնի է, Նախիջևանցի Մանէճ Բարաջանը Կալկաթայում թողել է միլիօնաւոր կարողութիւն, որի մի մասը յանձնված է Նախիջևանի հայ բնակչութեան հոգաբարձութեան՝ բարեգործութեան համար։ Մի քանի ամիս առաջ հոգաբարձութիւնը Կալկաթա ուղարկեց իր լիազօր բժ. Ա. Բեղէլեանին՝ տեղում կտակողի կալուածքների հետ ծանօթանալու համար։ Դեկտ. 14-ին (ն. տ.) Կալկաթայից Բեղէլեանը տեղեկացնում է, որ ժողովվում են անհրաժեշտ տեղեկութիւններ քարտուղար կառավարչի մասնակցութեամբ, և որ շուտով կը ձեռնարկվի պարզելու կտակված կալուածքներին վերաբերող զանազան հարցեր»։

✦ Մայրաքաղաքի թերթերի ասելով, կառավարիչ սենատը անվաւեր ճանաչեց Թիֆլիսի դատաստանական պալատի նախագահ Լագօդայի վարմունքը, արձակելով դատ. թեկնածու Մալինովսկին, և որոշեց բացատրութիւն պահանջել Լագօդայից։ Նոյնպէս անհետևանք թողնվեց Լագօդայի դատը Գանձակի նահանգական դատարանի նախագահ Իվանովի դէմ։ Սենատը, քննելով Լագօդայի վեցերորդ գանգատը Վլադիկավկազի նահ. դատ. նախագահ Մգվէլիձէի դէմ, գտաւ Լագօդայի վերաբերմունքը դէպի նա կոպտօրէն, բոլոր բողոքները անհիմն և որոշեց հասկացնել Լագօդային, թէ անհրաժեշտ է աւելի հանգիստ վերաբերմունք։

✦ Ստացանք Էջմիածնի Մայր-Աթոռի տպարանի վարչութիւնից 1913 թ. օրացոյցը՝ փառակազմ, հանդերձ Գէորգ Ե. Կաթողիկոսի պատկերով։

✦ Մօտաւոր հաշւով 1911 թ. Մէկկա և Մէդինա են մեկնել ուխտի անդրկովկասեան երկաթուղիներով 184,300 մահմեդական, վերադարձել են 174 490։

✦ Վերին-Ագուլիսից մեզ գրում են, որ հայ հասարակութիւնը ի յիշատակ հանգուցեալ Աւ. Սրապիոնեանցի պսակի փոխարէն նուիրել է Կ. Հ. Բ. Ը. տեղական ճիւղին 20 ռ., իսկ Տէրեանները 10 ռ.։

✦ Կ. Հ. Բ. Ընկերութեան անդամների ընդհանուր ժողովը կիրակի օրը անկարելի եղաւ կայացնել հարկաւոր թւով անդամներ ներկայ չը գտնվելու պատճառով։ Մասնաւոր կերպով կարդացվեցին և մի քանի աննշան փոփոխութիւններով հաստատվեցին Խուդադեան որբանոցի վերակազմութեան առթիւ կայացած ժողովի և նախկին ընդհանուր ժողովի արձանագրութիւնները։

✦ Թիֆլիսի քաղ. տնտեսական մասնաժողովը անհրաժեշտ գտաւ տաւարի մսի փութը 12 կոպէկից դարձնել 13 կ., իսկ ոչխարինը՝ 14 կոպէկից 15 կոպէկ։

✦ Սանկ.-Պետ. լրտէր յայտնի պրոֆ., 1-ին Պետական Դումայի նախագահի օգնական Նիկոլայ Անդրէեվիչ Գրէդէսկուլի Թիֆլիսում դասախօսութիւններ կարդալու հարցը կարելի է համարել վերջնական, պէս վճռված։ Ինչպէս մեզ հաղորդում են, դասախօսութիւնները կայանալու են Արտիստական Ընկ. համերգային դահլիճում դեկտ. 21-ին և 23-ին, երեկ. ժ. $8^1/_2$-ին։ Դասախօսութիւնների թեմաներն են. 1) «Ազգային հարցը Արևմուտքում և Ռուսաստանում», 2) «Ինտելիգենցիայի դերը հասարակական կեանքում»։ Ամենուրեք Գրէդէսկուլի դասախօսութիւնները ունեցել են մեծ աջողութիւն։ Նրա Թիֆլիս գալը ներկայանում է խոշոր դէպք հասարակական կեանքում։ Գրէդէսկուլը անուն հանած հռետոր է և դասախօս։

✦ Հայոց Դրամատիք. Ընկերութեան մրցանակաբաշխութեան ժիւրին միաձայն արժանացրեց Շանթի «Հին աստուածներ» պիէսը Ա. Մելիք-Այվազեանի մրցանակին (150 ռ.)։

✦ Թիֆլիսի հայոց կոնսիստորիան խնդրել է քաղ. վարչութիւնից յորդանանը շինել տալ Կուր գետի ափին, Մադաթեան կղզու մօտ, այնպէս որ եկեղեցական թափօրը անցնէ Վորոնցովկա փոքր կամուրջով։

✦ Դեկտեմբերի 19-ին Վրաց Ազնուականների թատրոնում Ամօ-Խարազեանի խումբը խաղալու է փիլ-դօկտ. Ս. Թառայեանի նոր ինքնուրոյն պիէսը, որի անունն է «Բրիստոսի փոխանորդը» պատմ. ողբերգ. 5 գ. ու 8 պատկ.։ Նախ քան ներկայացումը՝ հեղինակը լուսաբանելու է պիէսի էութիւնը։

✦ Քութայիսի նահանգի կողմից Պետական Դումայի անդամ ընտրված Գէլովանիի ընտրութիւնների առիթով հաստատվեց միջնորդ դատարան սօց.-դեմ. և աշխատաւորականների միջև։ Դատարանի նախագահ ընտրվեց Վ. Կուզմին-Կարավաէվը։

✦ Մեզ խնդրում են տպագրել հետևեալը. «Այրի Աննա Բօչարեան, որ երկարատև հիւանդութեան պատճառով զրկված է աշխատելու ընդունակութիւնից, իր երկու որբացած թոռնիկների հետ միասին գտնվում է վերջին ծայր աղքատութեան մէջ և խնդրում է բարերար մարդկանցից օգնութիւն։ Հասցէն Թօմինեայա փող. № 21»։

✦ Գանձակից հեռագրում են «Зак.»-ին, որ դեկտ. 15-ին գիշերով դաւառապետը կայարանում ձերբակալեց մի աւազակապետ, իսկ աւազակները կարողացան փախչել։ Ձերբակալվածը մատնացոյց արաւ մի ազդեցիկ մահմեդականի վրա, որի մօտ գտնվեց զէնքերի պահեստ։

✦ Բաքւում Նօբէլի նաւթահորերից մինում ֆօնտան է սկսել խփել, որ օրվայ մէջ տալիս է մի միլիօն պուդ նաւթ։

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Ժողովրդական Տան Թատրոնում

Շաբաթ, դեկտեմբերի 15-ին, Ժողովրդական Տանը հայկական սեկցիայի հերթական ներկայացմանը դերասան Աբէլեանի և դերասանուհի տիկ. Մայսուրեանի մասնակցութեամբ խաղացվեց Շիրվանզադէի «Պատւի համար» 4 գործ. դրաման։

Գլխաւոր և կենտրոնական դերերը կատարում էին պ. Աբէլեան և տիկին Մայսուրեան։

Թատրոնը կիսով չափ լցրած հասարակութիւնը երկարատև ծափահարութիւններով հեղինակին մի քանի անգամ բեմ հրաւիրեց և օվացիաներ արեց։

Սեկցիայի յաջորդ ներկայացմանը, հինգշաբթի, դեկտեմբերի 20-ին, Հայոց Դրամատիկական Ընկերութեան խումբը ներկայացնելու է Շէքսպիրի «Օթէլլօն»։

Լ. Վ.

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, 14 դեկտեմբերի

Ութ-ինը տարի սրանից առաջ ես ձեռնարկել էի իմ գրական աշխատութիւնների ընդհանուր ժողովածուն, որ պիտի լինէր մօտաւորապէս 10 հատոր։ Բաց էի արել բաժանորդագրութիւն առ ժամանակ 4 հատորի համար։ Ժամանակին հրատարակվեցին 3 առաջին հատորները և բաժանվեցին իմ բաժանորդներին։ Չորրորդ հատորի հրատարակութիւնը հանդիպեց մի քանի արգելքների, որոնցից գլխաւորն էր իմ երկարամեայ բացակայութիւնը Կովկասից։

Խնդրելով այս մասին իմ յարգելի բաժանորդների ներողամտութիւնը, պատիւ ունեմ յայտնել նրանց, որ ներկայումս լոյս է տեսել Կովկասեան Հայ Հրատարակչական Ընկերութեան հրատարակութեամբ այդ չորրորդ հատորը։ Թիֆլիսի բաժանորդները կարող են ստանալ «Գուտտենբերգ» գրավաճառանոցում, իսկ օտար քաղաքների բաժանորդներին կուղարկվեն պօստով, միայն մի փոքր ուշ։

Հատորն ստանալու համար կարիք չը կայ անդորրագիր ներկայացնելու. բաւական է եթէ բաժանորդի անունը կայ իմ ցուցակում։ Այն բաժանորդները, որոնք լրիվին չեն վճարել իրանց բաժանորդագինը, չորրորդ հատորը կը ստանան միայն մնացեալ ապառիկը վճարելու դէպքում։

Շիրվանզադէ

ՕՐՎԱՅ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

✦ Կառավարական կարգադրութեամբ արգելվում է տեղեկութիւններ տպել Ռուսաստանի բոլոր ծովային և ցամաքային ռազմական ձեռնարկութիւնների մասին։

✦ «Нов. Вр.»-ն հերքում է այն տեղեկութիւնը, թէ ռուսաց դեսպան Գիրսը ինքնուրոյն բանակցում է աւստրիական մինիստր Բէրխտոլդի հետ դաշնակից պետութիւնների շահերի համար։ Բալկանեան պետութիւնների դաշնակցութիւնը առաջվայ նման շատ ուժեղ է։

✦ Ներքին գործերի մինիստր Մակարովի հրաժարականի դրդապատճառ ծառայեց նրա տարաձայնութիւնը պրեմիէր Կոկովցեվի հետ 4-րդ Պետական Դումայի ընտրողական պայքարի պատճառով։ Մակարով մեկնում է արտասահման։ Նոր մինիստր Մակլակովը դեռ երիտասարդ է, լաւ հռետոր։

✦ Դեկտ. 8-ին Մոսկվայում վախճանվեց միջազգային իրաւունքի յայտնի պրոֆեսոր կոմս Լէօնիդ Ալ. Կամարովսկին։ Հանգուցեալը խաղաղութեան ջերմ քարոզողներից մինն էր. նրա բազմաթիւ հեղինակաւոր գրուածքների թւում է նաև «Հայերի կացութիւնը Թիւրքիայում մինչև մեծ պետութիւնների միջամտութիւնը 1895 թ.» ուսումնասիրութիւնը։

✦ Ռուսաստանը, ինչպէս հաղորդում են Պարիզից, Լօնդօնի կոնֆերէնսում առաջարկել է կանոնաւորել սերբ-աւստրիական սահմանները և ցանկութիւն է յայտնել, որպէսզի Պրիզրէնը մնայ Սերբիային։

✦ Լօնդօնից հեռագրում են, որ դաշնակիցները օգնութիւն են սպասում Ռուսաստանից, որպէսզի նա ճնշումն գործ դնէ Թիւրքիայի վրա համոզել նրան տալ Ադրիանուպօլիսը և որպէսզի Ալբանիայի սահմանները որոշելու հարցում Ռուսաստանը աջակցէ անց կացնելու դաշնակիցների առաջարկած պլանը։

✦ Լուրերի համաձայն, Լիբանանում մասնաւոր աւտօնոմիա մտցնելու արձանագրութիւնը արդէն ստորագրված է Անգլիայի, Ֆրանսիայի, Ռուսաստանի և Իտալիայի դեսպաններից, իսկ Բ. Դրան կողմից՝ արտաքին գործերի մինիստր Նորատունկեան էֆէնդիի կողմից։

✦ Թիւրքաց մինիստրների խորհրդի նիստում շէյխ-իւլ-իսլամը դարձեալ նախազգուշացրեց, որ Կ. Պօլսում և Փոքր-Ասիայում կարող են քրիստոնեաների սոսկալի ջարդեր առաջ գալ, որովհետև Սարոնիկյայում և Սերֆիջէում յոյն և բուլղար հրոսակախմբերը մի շարք բռնութիւններով սպանել են աւելի քան 15,000 մահմեդականների քրիստոնէութիւն ընդունել։

✦ Թիւրքիան առաջարկելով Լօնդօնի վեհաժողովում իր նոր պահանջները, որոնք միանգամայն անընդունելի են դաշնակից պետութիւնների համար, միևնոյն ժամանակ նախազգուշացրեց մեծ պետութիւններին ազդել դաշնակից պետութիւնների վրա. այլապէս՝ եթէ պատւաւոր հաշտութիւն չը կայանայ, Թիւրք հասարակութիւնը և զօրքը պատերազմը շարունակելու են։

✦ Ռումին-բուլղարական սահմանագլխում տեղի ունեցած ընդհարումից սպանվեցին երկու պահակախմբերից 14 մարդ։

✦ Թիւրքաց մեծ-վէզիր Քեամիլ-փաշան ռուսաց դեսպան Գիրսին յայտնեց, որ Բ. Դուռը համաձայն, է ի կատարումն բուլղարների ցանկութեան, քանդել Ադրիանուպօլսի բերդը։

✦ Եանինայի մօտ վերջին կռւում յայտնի Ջավիդ-փաշայի հետ միասին սպանվեցին և 32 թիւրք օֆիցեր։

✦ Հաղորդում են, որ Անգլիան բանակցութիւններ է սկսել մեծ պետութիւնների հետ գումարելու եւրոպական կոնգրէս լուծելու այնպիսի հարցեր, որոնց մէջ շահագրգռված են մեծ պետութիւնները և Թիւրքիան։ Անգլիան առաջ է մղելու Բաղդադի երկաթուղու, Պարսկական ծոցի, Սոլունի հարցերը, և այլն։

✦ Սալօնիկում հրէական ջարդեր են. Վերջինները դիմեցին պաշտպանութեան համար Ֆերդինանդին։

✦ Թիւրքաց գահաժառանգ Եուսուֆ-Իզէդդինը տկար է թոքերի բորբոքումով։ Բացի դրանից նա խուսափում է որևէ խօսակցութիւն ունենալ նոյնիսկ իր մերձաւորների հետ։

✦ Մայրաքաղաքի լրագիրները հաղորդում են, որ մի հայ միլիօնատէր, մշտապէս Պետերբուրգում ապրող յայտնի ապօրամէն՝ իշխան Աբամէլիք-Լազարեանը 10,000 րուբլի արժեցող ոսկէ նշան է ընծայել համառուսական աէրօկլուբին, որպէսզի պարգևատրվի այն օդագնացը, որ 1913 թ. ընթացքում կը թռչէ Մոսկվայից-Պետերբուրգ և վերադառնայ մի օրում։

✦ Ինչպէս լսել ենք «Н. Вр.», ներքին գործերի մինիստրը մինիստրների խորհրդից 250,000 րուբլի է խնդրում Վլադիվօստօկում Ալէքսանդր III-ի արձանը կանգնեցնելու համար։

✦ Պանամայում մահափորձ է կատարվել Միացեալ Պետութիւնների նախկին նախագահ Տաֆտի կեանքի դէմ։

✦ «Н. Вр.»-ին Թէհրանից հեռագրում են, որ Սիփէհդարը կասկածվեց Էկս-շահի հետ յարաբերութիւններ ունենալու մէջ. կառավարութիւնը հրամանագրութիւն է նշանակել նրա արտասահմանեան կապերի վրա։

✦ Հարաւային Մոնղոլիայում դրութիւնը դառնում է չափազանց անհանգիստ։ Պնդում են, որ գարնանը տեղի են ունենալու ահեղ պատահարներ։ Մանջուրիա են դիմում չարունակ չինական զօրքեր։

✦ «Веч. В.»-ն հաղորդում է, որ Ջէրնիգովի նահանգապետ—լեզուագէտ, չափաւոր աջակողմեան—Մակլակովը (պատգամաւորի եղբայրը) նշանակվել է ներքին գործերի մինիստր Մակարովի փոխարէն։

✦ Մոսկվայի միլիօնատէր յայտնի բարեգործ Շախօվը ցանկութիւն յայտնեց նպաստել ուսարանելու իրանց ուսումը այն ուսանողներին, որոնք ձերբակալվեցին վերջերս Ադրիանուպօլսի հարցում։ Հետեւանքը սպառնում է լինել վտանգաւոր։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Յ. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

10000 ՌՈՒԲԼԻ ԵՐԱՇԽԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ

Ես 10,000 ռուբլի կը վճարեմ Ձեր սիրած որեւէ բարեգործական հիմնարկութեան, եթէ կապացուցվի, որ ներկայ կարծիքներից մէկն ու մէկը չէ համապատասխանում օրիգինալին։

Բժ. Ա. Վօլին. Մոսկվա։ ...«Դ-ր Մէյէրի Ստօմօկսիգէնը» ոչ միայն ժամանակաւորապէս անհետացնում է կապութիւնը, այլ և միանգամայն բուժում է նրան։

Բժ. Խուրգէնս. ՍՊԲ. ... Ստամոքսաղումի ժամանակ հետեւանքները հրաշալի են։

Բժ. Վ. Գրիգորովիչ. Սեվաստօպօլ։ ...Աղիքների բրօնիկ. կատարի ժամանակ ամենալաւ ներգործութիւնն է անում և ցաւեր չէ առաջացնում։

Բժ. Բիրկին. Սամարա։ ...Կարճժամանակեայ (3 շաբ.) գործածութիւնից յետոյ թեթեւութիւն զգացվեց, իսկ առաջներում լուծողականների ամենամեծ բաժինն անգամ անհետեւանք էր մնում։

Բժ. Ցվետայեվ. Լիպէցկ։ ...Փորի ուռած լինելը, կրծոսկրի տակ ծանրութեան զգացումը, թանչոցը և ստամոքսի տաքը նուազել են։ Բնական կատարումը շատ հեշտ։ Մայասիլը չէ անհանգստացնում։ Կոշտերը այլ եւս դուրս չեն գալիս։

Դ-ր Մէյէրի Ստօմօկսիգէնը միանգամայն անվնաս է։ Բուժումը տեղի է ունենում կանոնաւոր։

ԴԵՂԱՏՈՄՍԸ

Մօտակայ դեղատնից կամ դեղավաճառանոցից վերցրէք 2 շաբաթվայ գործածութեան համար Դ-ր Մէյէրի Ստօմօկսիգէնից մի սրվակ, ընդունեցէք քնելուց առաջ 2 տաբլէտկա և առաւօտեան Դուք կունենաք դիւրին և միանգամայն նորմալ բնական կատարումն։ Յետոյ ընդունէք 1—2 տաբլէտկա օրական 3 անգամ, մինչև որ Ձեզ մօտ մարսողութիւնը նորմալ դրութիւն կը ստանայ։ Մանրամասն ցուցումները և առողջական ծոմապահութեան համար օգտաւէտ կանոնները կցված են իւրաքանչիւր ծրարին։

ՓՈՐՁԵԼԸ ՁՐԻ

Գրեք ինձ մի բացիկ և ես իսկոյն կուղարկեմ Ձեզ նմուշը ձրի։ Իմ հասցէն՝ Д-ръ Мед. Антонъ Мейеръ. Химич. Лабор. Отд. А., С.-Петербургъ, Екатерининскій кан., 29—3.

(4,11,18) (П. 157985) 4—4

ԲԺԻՇԿ

Ա. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆՑ

Մասնագէտ սիֆիլիս, միզասեռական, վեներական և կաշուի հիւանդութիւնների։ Էլեկտրաբուժութիւն։

Ընդունե- ($12\frac{1}{2}$—2 ժ. ցերեկվայ։
լութիւնը (5—7 ժ. երեկոյեան։
ամեն օր (Կանանց համար՝ 2—3 ժ. ցեր.

Սօլօլակ, Բէբուտօվսկայա, № 33 (անկիւն Պասկէվիչի փողոցի)։ Տէլէֆօն № 1175.

(օ. մ.) 377. 100—53

600 ԱՌԱՐԿԱՆԵՐ
Փոխանակ 25 ռուբլու
2 ՌՈՒԲԼԻ 90 կոպ.

Մեր ֆիրմայի հետ ծանօթանալու համար մենք ուղարկենք միայն այս լրագրի ընթերցողներին 600 հատ օգտ. և արժէք. առարկ., որոնցից գլխաւորն է՝ գրպ. անկերժամաց. 10 տ. երաշխիքով, ոսկէ դուբլէ-շղթայ, սղամ. և կան. ոսկէ դուբլէ մատանիներ ամերիկ. ադամանդով, նոյն յատկութ. ապարանջան, մանեակ և ականջօղեր (200 ր. արժէք ունեցողից չը զանազանվող), կաշուէ գեղ. պօրտմօնէ, նէսէսէր և 500-ից աւելի հետաքրք. և օգտ. առարկ.։ Բոլոր 600 առարկ. համար վերցնում ենք միայն **2 ր. 90 կ.** (ժամաց. առանձին արժէ 6 ր.)։ Վերադիր վճ. ուղարկ. համար ճանապարհածախքը հաշվում է՝ 1—3 գարն. համար 55 կ., Սիբիր՝ 95 կ.։ Չը հաւանած դէպքում յետ ենք վերցնում և փողը վերադարձնում։ О-во „МЕРКУРІЙ", ЛОДЗЬ. А. 33.

(Л. 16209) 6—3

ՄԱՍՍԱԺ ԵՒ ՄԱՐՄՆԱՄԱՐԶ

կատարում է հիւանդների վերաբերմամբ, բժիշկների ղեկավարութեամբ, 40 տարվայ պրակտիկանտ

ԳԷՈՐԳ ՊԵՏՐՕՎԻՉ ԽՈՍՐՈՎԵԱՆՑԸ։

Հասցէն՝ Тифлисъ, Михайловскій пр. № 109кв. 9.

(օ. մ.) 932 5—3

ՎԵՐՋԻՆ ՄՕԴԱՅԻ

ձեռագործ արծաթեայ-ոսկեզօծ շատ սիրուն

ՔՈՐՈՑՆԵՐ

կանանց գլխարկների համար։

Վաճառվում են Մամասախլիսօվի և Գալստեանի խանութում, Երեւանեան հրապարակի վրա, «Կավկազ» հիւրանոցի ներքեւ։

Ինձ մօտ, Մկ. Մալխասեանցի խանութում, Արմեանսկի բազար, պատրաստում եմ ամեն ձեւի շքեղ բրէլօկներ, գլխարկի և հալստուխի քորոցներ, բրօշկաներ և այլն, շատ ձեռնտու գներով։ Փորագրում եմ ամեն տեսակ նկարներ արծաթի և ոսկու վրա։

Վանի ոսկերիչ՝ Հայկ Պէչիչեան

(օ. մ.) 919. 6—4

Աստրախանի ս. Աստուածածին առաջ եկեղեցու համար հարկաւոր է մի ձայնաւոր և եկեղեցական արարողութեանց հմուտ

ՏԻՐԱՑՈՒ

Տարեկան արդիւնք ռոճիկի հետ միասին տանուաղն 600 ր.։

Ցանկացողները, յայտնելով իրանց մասին հարկաւոր տեղեկութիւններ՝ թող շտապեն դիմելու հետեւեալ հասցէով՝ Астрахань, Благоч. армян. церквей священнику Галусту Карташьянцъ.

(կ. ե.) 933. 3—3

ԷԼԵԿՏՐՕ-ՏԵԽՆԻՔԱԿԱՆ ՊԱՀԵՍՏ

Կ. Յ. ԳՈՒՐԳԷՆՕՎԻ ԵՒ Գ. Յ. ԲԷԳՕՎԻ

ԹԻՖԼԻՍ, Սերգիէվսկայա փող. 4.

սրանով յայտնում է ի տեղեկութիւն իր յարգելի գնորդների, որ, ի նկատի ունենալով որ առաջիկայ 1913 թ. յունվարից ամբողջ գործը անցնում է նոր ֆիրմայի՝

„Եակօվ Սեմեօնօվիչ Բէգօվ" ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՏԱՆ,

ներկայ դեկ- մինչեւ յունվ. 1-ը 1913 թ. նշանակված է
տեմբ. 10-ից

ՄԵԾ ԷԺԱՆ ՎԱՃԱՌՔ

բոլոր գեղարուեստական արմատուրների, այն է՝ ջահերի, պլաֆօնների, սեղանի լամպաների, բրակէտների և այլն, նոյնպէս և էլեկտրական լուսաւորութեան վերաբերեալ բոլոր նիւթեղէնների

— 20-ից մինչեւ 40 տոկոս զեղչով —

Ցարգանօք՝ Կ. ԳՈՒՐԳԷՆՕՎ և Գ. ԲԷԳՕՎ

(ե. հ. շ.) 950. 5—2

ԱՌԵՒՏՐԻ ԵՒ ԱՐԴԻՒՆԱԲ. ՄԻՆԻՍՏՐ. ԻՐԱԽԱՍՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐՔՈՅ ԳՏՆՎՈՂ

ՀԱՇՒԱՊԱՀԱԿԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔՆԵՐ

Ն. Ա. ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆԻ

(Գոյութիւն ունի 1895 թ.)

Հեղինակ առեւտրական հաշւապահութեան ձեռնարկի և զանազան մասնագիտական ձեռնարկների։

Տալիս է երկու սեռի անձանց մասնագիտական առեւտրական կրթութիւն 4-ամսեայ դասընթացքում, ամենօրեայ պարապմունքներով։

Դասընթացքներում անցնում են.—Առեւտրական և արդիւնաբերութեան զանազան ճիւղերի հաշւապահութիւն, նաւթարդիւնաբերութեան և նաւթագործութեան ճիւղի հետ միասին, զանազան մեթօդներով, կատարեալ իրացումն կրկնակի իտալական սիստեմով և առեւտր. թւաբանութիւն, առեւտր. նամակագրութիւն, մուրհակային և առեւտրական իրաւունքներ, քաղաքատնտեսութիւն, վատ ձեռագրի ուղղումն։

Ոչ պարտադիր առարկաներն են՝ 1) Օտար լեզուներ, 2) Ստենօգրաֆիա (սղագրութիւն) և 3) Ռեմինգտօնի վրա գրել։

Ուսուցիչները բարձր կրթութիւն ստացած մասնագէտներ են, որոնք գործնականապէս և տեսականապէս պատրաստված են ամեն մի առարկայի համար առանձին։

Վկայագրերը տրվում են մնիստրութեան թոյլտւութեամբ։

Պարապմունքների սկիզբը յունվարի 15-ից։ Խնդրագիրների ընդունելութիւնը ամեն օր, առաւօտեան ժամը 9—11-ը, երեկոյեան 5—7-ը։ Ծրագիրը և կանոնները տրվում և ուղարկվում են ձրիաբար։ Դասընթացքներին կից հաստատված են քիչ պատրաստված անձանց համար առանձին պատրաստողական և լրացուցիչ դասարաններ ռուսաց լեզուի և թւաբանութեան համար։

Անձամբ և նամակներով դիմել՝ Тифлисъ, Учредит. Бухг. Курсовъ Н. В. Абраамяну, Николаевская, 22, Телефонъ 7—44.

(կ. հ. ե.) 916. 0—4

Ներսիսեան Հայոց Հոգեւոր Դպրոցի Հոգաբարձութիւնը սրանով յայտարարում է, որ նախկին դպրոցատան մէջ հոգաբարձութեան խորհրդարանում (Ներսիսօվսկայա փողոց), այս տարվայ դեկտեմբեր ամսի 20-ին նշանակված է հրապարակական աճուրդ կապալով տալու 1913 թւի յունվարի 1-ին դպրոցական հետեւեալ կալուածները. 1) 20 Նորակառոյց կրպակները վերին յարկով, որ գտնվում է Ռուսկայա և Վանքի մեծ փողոցներում։ 2) 21 կրպակները՝ Ռուսկայա փողոցում։ 3) Փիրօյեանից կտակած նոր կառուցված երեքյարկանի շէնութիւնը իր նկուղներով, Սալդատսկի բազարում, Գրաֆսկայա և Պուշկինսկայա փողոցներում։ 4) 36 կրպակները՝ Սալդատսկի բազարում, Կուլինէնայա, Ռուսկայա և Ներսիսօվսկայա փողոցներում։ 5) Փանոսեանից կտակած կալուածքը, Լազարեվսկայա փողոցի անկիւնում և Կախետինսկայա փողոցում։ 6) Օրօյեանից կտակած երկյարկանի տունը, Դեսիմօնօվսկայա հրապարակում։ 7) Իշխան Արղութեանից կտակած տունը ֆլիգելի հետ միասին, Սերգիեվսկայա փողոցում։ 8) Նախկին դպրոցատունը Ներսիսօվսկայա փողոցում։ 9) Ցակոբեանից կտակած երկյարկանի տունը, Պուշկինսկայա և Տրսիցկայա փողոցներում և 10) Ցակոբեանից կտակած երկյարկանի տունը, Նորաշէնի փողոցի անկիւնում և Արխիվի փողոցներում։

Աճուրդին մասնակցել ցանկացողները կարող են ծանօթանալ մանրամասն կազմած պայմանագրի հետ հին դպրոցատան շէնքում, առաւօտեան ժամը 10-ից մինչեւ 2-ը, բացի կիրակի և տօն օրերից։ (ա. օ.) 930. 6—4

ԲԱՑՎԱԾ Է 1913 ԹՒԻ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՀՈՎԻՏ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ

շաբաթաթերթ

Հրատարակութեան VIII տարի

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆԸ	Տարեկան	4 ր. —
	Կէս տարվան	2 ր. 50 կ.
	Ամսական	— 50 կ.

Արտասահման տարեկան՝ 12 ֆր., կէս տարվան՝ 7 ֆր.։

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

Խմբագրութեան հասցէն՝ Редакція армянскаго журнала «ОВИТЪ», Тифлисъ. Արտասահմանից՝ Rédaction du journal arménien «HOVIT», Tiflis (Caucase, Russie).

(օ. մ.) 929. 10—3

Открыта подписка на 1913 годъ
на ежедневную политическую, литературную и экономическую газету

8-ой годъ изданія. **РѢЧЬ** 8-ой годъ изданія.

ИЗДАВАЕМУЮ ВЪ С.-ПЕТЕРБУРГѢ
В. Д. Набоковымъ и И. И. Петрункевичемъ
ПРИ БЛИЖАЙШЕМЪ УЧАСТІИ
П. Н. Милюкова и І. В. Гессена
и при прежнемъ составѣ сотрудниковъ.

Подписчикамъ газеты „РѢЧЬ" на 1913 г., внесшимъ до 1-го февраля подписную плату не менѣе, чѣмъ за ½ года, будетъ, по примѣру этого года, разосланъ БЕЗПЛАТНО

Ежегодникъ газеты „РѢЧЬ" на 1913 г.

заключающій въ себѣ обзоръ важнѣйшихъ событій и теченій въ области политической, законодательной, общественной, промышленной, научно-литературной и художественной жизни Россіи за 1912 годъ.

ПОДПИСНАЯ ЦѢНА:

	12 м.	9 мѣс.	6 мѣс.	5 мѣс.	4 мѣс.	3 мѣс.	2 мѣс.	1 мѣс.
Въ Россіи Р.	12.—	9.—	6.—	5.10	4.15	3.15	2.15	1.10
За-границу Р.	20.—	15.75	11.—	9.50	7.75	6.—	4.—	2.—

Для сельскихъ священниковъ и учителей, для учащихся въ высшихъ учебныхъ заведеніяхъ, фельдшеровъ, крестьянъ, рабочихъ и приказчиковъ при непосредственномъ обращеніи въ главную контору: на 12 м.—9 р., 9 м.—6 р. 75 к., 6 м.—4 р. 50 к., 3 м.—2 р. 40 к., 1 м.—85 к.

Адресъ главной конторы газеты „РѢЧЬ": Спб., улица Жуковскаго, 21/222.

Пробные №№ газеты „РѢЧЬ" для ознакомленія высылаются безплатно.

954. 2—1

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐ,
ԶԳՈՒՇԱՑԷՔ ԿԵՂԾԻՔՆԵՐԻՑ!

Երեւան են եկել մեր Սպէրմինի սակաւարժէք նմանողութիւնները, որոնք բնաւ պատրաստութեան ոչ մի առնչութիւն չունեն մերինի հետ, և դեռ յաճախ նրանք պարունակում են իրանց մէջ առողջութեան համար վնասակար նիւթեր։

Նեվրաստենիայի, սեռական թուլութեան, զառամութեան, իստէրիկայի, նեվրալգիայի, սակաւարիւնութեան, թոքախտի, սիֆիլիսի, սնդիկային բժշկութեան հետեւանքների, սրտի հիւանդութիւնների (շաղութիւն, սրտի պնդախտութիւն, սրտի բաբախումն, պէրէբօյ, միօկարդիտ), զարկերակի կարծրացումի, ալկոհօլիզմի, ողնաշարի հիւանդութեան, կաթուածների, հիւանդութիւններից առաջացած թուլութեան, յոգնածութեան և այլ հիւանդութիւնների ժամանակ միայն Սպէրմին-Պէլի գործածութեամբ կարելի է հասնել այն փայլուն հետեւանքներին, որոնց մասին վկայում են ամբողջ աշխարհի յայտնի գիտնականների և բժիշկների գիտութիւնները։ Հարկաւոր է ուշադրութիւն դարձնել

ՍՊԷՐՄԻՆ-ՊԷԼԻ

անուան վրա և հեռու մնալ զանազան անուններով երեւան եկող բոլոր մահլամներից և հեղուկներից, որոնց սակաւարժէք. նմանողութ. ունենք առանձին բրօշիւր, որն ուղ. է նրա՝ ՍՊԵՐՄԻՆԻ մասին եղած նոր գրական. հետ միասին։

ОРГАНОТЕРАПЕВТИЧЕСКІЙ ИНСТИТУТЪ
ПРОФЕССОРЪ Д-РЪ ПЕЛЬ и С-ья
Поставщики Двора
Его Императорск. Величества
С.ПЕТЕРБУРГЪ
В.О. 7 линія 18.

(П. 108963) 12—11

23 ԱՐԺԷՔԱՒՈՐ ԱՌԱՐԿԱՆԵՐ 3 ր. 45 կոպ.

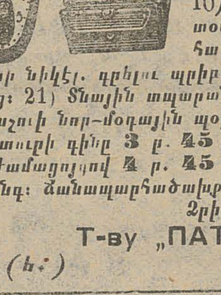

1) Ցղամ. գրպ. էլեգանտ և մաքուր ժամացոյց «ԱՆԿԷՐ» (ոչ ցիլինդր) անգլ. սև պողպատից, 15 քարով, «ԽՐՕՆՕՄԷՏՐ» սիստ., 36 ժամը մի անգամ լարումով, ստուգված մինչև րօպէները, 8 տարի երաշխաւորութեամբ։ 2) Երկկողմ շքեղ շղթայ։ 3) Բրէլօկ-կինէմատօգր. պիկանտ տեսարան. կամ թէ կօմպաս։ 4) Այծեմաշկի քսակ ժամաց. փչանալուց պահպանելու համար։ 5) Չքեղ մատանի «Duble» պարիզեան քարով։ 6—9) Գրպանի տուալէտային նէսէսէր 4 հետաքրքր. առարկ.։ 10) Ժամաց. գողերից պահպանող իր։ 11) Պարիզեան «Պլաստօգրաֆ», որ ցոյց է տալիս ամեն տեսարաններ։ 12—17) 6 հատ շատ հետաքրքր. նկարներ «Պլաստօգրաֆի» համար։ 18) Գրպանի նիկէլ. գրելու պրիբօր։ 19) Արծաթազօծ գեղ. լուցկարկղիկ։ 20) Գրպանի ծալվող մկրատ անգլ. պողպատից։ 21) Տնային տպարան բաղկ. մօտ 100 տառից և թւանշ.։ 22) Լիակատար պրիբօր տպարանի համար։ 23) Կաշուէ նոր-մօդայի պօրտմօնէ 6 բաժան., շատ տափակ և յարմար՝ գրպանում պահելու համար։ Ամբողջ գարնիտուրի գինը **3 ր. 45 կ.**, 2 գարն. **6 ր. 45 կ.**, նոյնօրինակ գարն. բարձր տեսակի առարկաներից և տափակ ժամացոյցով **4 ր. 45 կ.**, 2 գարն. **8 ր. 45 կ.** Փակ ժամացոյց կամ կանացի՝ բոլոր յաւելուածներով՝ 1 ր. թանգ։ Ճանապարհածախքը **40 կ.**, Սիբիր՝ **75 կ.**։ Ուղարկում ենք վերադիր վճարով և առանց կանխավճարի։ Ձրի հետաքրքրական պրէմիա 8 ր. արժողութեամբ։ Հասցէագրել՝

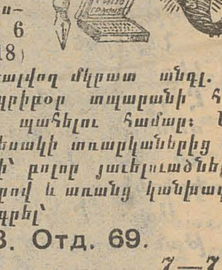

Т-ву „ПАТЕНТЪ". ВАРШАВА. Св. Креста № 48. Отд. 69.

(ե.) (В. 61357) 7—7

ՊՕՄԱԴԱ
ՄԱՐԻԱ ՆԻԿՕԼՍԿԱՅԱՅԻ

մազերը բուսցնելու և ամրացնելու համար։ Իսկական և փորձված միջոց մազերը թափվելու դէմ։ Արագ պնդացնում է մազերը, բուսցնում և բուժում գլխի հիւանդ կաշին։ Այս պօմադան գեղեցիկ բուսցնում և փայլ է տալիս մօրուքին և բեխերին։ Վաճառվում է Դեղատնային Ապրանքների Կովկասեան Ընկերութեան խանութում—Թիֆլիսում, Բագւում և Բաթումում։

(ե.) 951. 2—2

Առեւտրի եւ Արդիւնաբերութեան Մինիստր. տնօրէնութեան ներքոյ գտնվող

Տ. Մ. ՓԻԼՕՅԵԱՆԻ
ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ԿՈՒՐՍԵՐՈՒՄ

Թիֆլիս, Միխայէլեան պր. 24/4. Տէլէֆօն № 976.

Տալիս են երկսեռ անձերին մասնագիտական առեւտրական կրթութիւն։

Դասընթացքն աւարտողներին տրվում են ատտեստատներ։

Գործնական զբաղմունքները կատարվում են կուրսերում՝ Լօնդօնի Pitman և Պարիզի Pigier դպրոցների ձեւով կազմակերպված Muster-Comptoir-ում։ Նիւթերն առնվում են իրական կեանքից։ Առարկաներն են. ա) պարտադիր. 1) Հաշւապահութիւն (պարզ, իտալ.; գերմ., ֆրանս., ամերիկական, բանկային և գործարանական). 2) Առեւտրական թւաբանութիւն. 3) Քաղաքատնտեսութիւն. 4) Օրէնսգիտութիւն (առեւտրական իրաւունք, մուրհակի կանոնադրութիւն). 5) Առեւտրական թղթակցութիւն. 6) Թւաբանութիւն համրիչի վրա. 7) Վայելչագրութիւն, արագագրութիւն (ամենավատ ձեռքի ուղղումն). բ.) ոչ-պարտադիր. 1) **Օտար լեզուներ.** 2) Սղագրութիւն. 3) Դակտիլօգրաֆիա (ռեմինգտօն և այլ. և 4) Առեւտր. թղթակցութիւն օտար լեզուներով։ Զբաղմունքները կատարվում են և զատ-զատ։ Ունկնդիրների թւի շատութեան պատճառով բացվում է երկրորդ զուգընթաց բաժանմունք, որը մանաւանդ յարմար է օտարաքաղաքացիների համար։ Ունկնդիրների թիւը սահմանափակված է։ Պարապմունքների սկիզբը յունվարի 15-ին։ Խնդիրների ընդունելութիւնը առ. ժամը 10—12-ը և երեկ. 4—7-ը։ Ծրագիրը և կանոններն ուղարկվում և տրվում են ձրիաբար կուրսերի շէնքում։ Կուրսերը ֆիրմաներին յանձնարարում են հաշւապահներ, օգնականներ և առեւտր. այլ ծառայողներ՝ կուրսերի ընթացաւարտներից և իրանց ընդունակութեամբ աչքի ընկնողներից։ (Ընթացիկ տարում կուրսերն ունեցել են 228 ունկնդիր, որոնցից 42 հոգի իգական սեռից)։

Կուրսերի հիմնադիր՝ առեւտր. գիտութեան կանդիդատ՝ Տ. ՓԻԼՕՅԵԱՆ

769. 0—20

Типографія канцеляріи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный